

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra sociální a charitativní práce

Bakalářská práce

FINANČNÍ SITUACE V RODINĚ A JEJÍ VLIV NA VÝVOJ DĚTÍ A MLÁDEŽE
V OBLASTI SPORTU A VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT

Autor práce: Jaroslav Příbyl

Vedoucí práce: Mgr. Veronika Zvánovcová Ph.D.

Studijní program: Pedagogika volného času (KS)

2024

„Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.“

„Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Veronice Zvánovcové Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.“

Obsah

Úvod	6
1 Sport	8
1.1 Vývoj sportu	9
1.2 Struktura sportu	10
1.3 Rozdělení sportu	10
2 Volný čas	12
2.1 Znamky volného času	13
2.2 Volný čas dětí a mládeže	15
2.3 Výchova ve volném čase	16
3 Rodina	18
3.1 Vliv rodiny na děti ve volném čase	19
3.2 Vliv rodiny na vzdělání dětí	21
4 Sociálně patologické jevy	23
4.1 Činitelé ovlivňující vznik sociálně patologických jevů	23
4.1.1 Rodina	23
4.1.2 Vrstevníci	24
4.1.3 Škola	25
4.2 Vybrané patologické jevy	25
4.2.1 Šikana	25
4.2.2 Užívání návykových látek	27
4.2.3 Alkoholismus	28
5 Cíle a výzkumné otázky	29
5.1 Cíl výzkumu:	29
5.2 Výzkumné otázky:	29
5.3 Popis výzkumného vzorku:	29
5.4 Popis a průběh výzkumu	29
5.5 Metodika práce	29
5.6 Respondenti	30
5.7 Dílčí oblasti výzkumu	31
6 Výsledky	32
Diskuse	40

ZÁVĚR	43
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A LITERATURY.....	44
PŘÍLOHY.....	46
ABSTRAKT	57
ABSTRACT	58

Úvod

Sport jako takový vznikl už v dávné Mezopotámii a jedná se o fyzicky tělesnou aktivitu, která se hodnotí dle určitých pravidel a zvyklostí. V těchto dávných dobách byl největších rozkvět v období antiky, kdy byl největším kultem spojení s tělem. Tento úkaz můžeme vidět při práci řeckých sochařů, například při tvorbě sochy Diskobola, který je vytesán do nejmenšího detailu svalových vláken. Víceméně tato fyzická stránka člověka je promítána až do současné podoby sportu, ať už vrcholové nebo rekreační. Můžeme tedy říct, že sport v pohledu na tyto proporce člověka vede i ke zdravotní pozitivní stránce a s tím spojená psychická pohoda člověka. Jak říkáme: „ve zdravém těle zdravý duch“.

„Sport je velice úzce propojen s volným časem. Tato vazba je evidentní, neboť sportovní aktivity se pro velkou část svých aktérů odehrávají v jejich volném čase. Sport však představuje i jednu z oblastí, kde se lze uplatnit profesně, ať již jako profesionální sportovec, či v povoláních, která trávení volného času prostřednictvím sportu umožňují široké škále lidí.“¹ Měl by být náplní volného času, děti a mládež by k němu měli přistupovat jako k zábavě, kterou vyplní mimoškolní vyučování. Pohyb pomáhá rozvíjet psychomotorické funkce a vede k dodržování zdravého životního stylu. Při volbě jakékoliv aktivity mimo školu dopřejeme dětem a mládeži navazování sociálních kontaktů. Předjdeme rizikům spojeným s patologickými jevy.

Současnost dbá na ekonomické hledisko. Rodiče v tomto důsledku často nemají na své děti čas a neví co jejich děti dělají ve volném čas. Opakem je situace, kdy rodiče na děti kladou až moc vysoké nároky. Děti se pomalu od sportu distancují. Nastává podobný stav, jako když rodiče nemají čas. Mládež v rodičích vidí oporu, ale tento postoj špatným přístupem narušíme. Dalším podstatným faktem, proč se mládež neúčastní sportovních aktivit je finanční situace v rodině. Sám se rekreačnímu sportu věnuji a vím jakou finanční zátěž to znamená. Potkávám potulující se party, jejichž účastníci si se svým časem neumí poradit. Pokřikují po kolemjdoucích, ničí veřejný majetek apod. Je to jejich vina? Z části ano, ale ne pokaždé. Chtěli by se sportu věnovat, ale zkrátka rodiče nemají finanční možnosti, jak jim to zajistit. Společnost ví, že děti a mládež musí být mimo školu zabaveni, aby se předcházelo nežádoucím jevům. Fungují instituce, které pomáhají

¹ SLEPIČKOVÁ, I. *Sport a volný čas*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1039-6.

s využíváním volného času mladistvých. Dokonce i samotný stát zakotvil v zákonech povinnost přispívání krajů a obcí na volnočasové aktivity. Věřím, že bude sport a využití volnočasových aktivit stále dostupnější.

Téma jsem si volil, protože osobně mám rád sport a vím, že je celkem nákladné provozovat ho i na rekreační úrovni.

K tomuto tématu není potřebné množství literatury, protože je to relativně mladá problematika. V teoretické části jsem se zaměřil na kapitoly, které s tímto dnešním problémem souvisí. V praktické části jsem pomocí polostrukturovaných rozhovorů zkoumal mnou stanovený cíl uvedený v praktické části. Cílem bakalářské práce je potvrdit, že finanční situace rodiny pozitivně ovlivňuje rozvoj dětí v oblasti sportovní i sociální.

1 Sport

Definice sportu:

„Sportem se rozumí všechny formy pohybové činnosti, které ať již prostřednictvím organizované účasti, či nikoliv si kladou za cíl projevení či zdokonalení tělesné a psychické kondice, rozvoj společenských vztahů nebo dosažení výsledků v soutěžích na všech úrovních“.² Samotné slovo sport vzniklo z latinského *disportare* = bavit se, rozptylovat se. Jedná se o pohybovou aktivitu, která může být provozována jednotlivcem, nebo skupinou. Tuto aktivitu můžeme provádět sami pro sebe (pro zdraví), v rámci soutěžení a jako vyplnění volného času. Ve většině případů se jedná o aktivitu, která má svá pravidla a dodržuje se takzvané „fair play“. Mezi fyzické sporty řadíme hokej, fotbal, plavání, cyklistiku a spousty dalších, které jsou provozovány v České republice a další sporty jako kriket, lakros, baseball, které jsou vyvinutější v zahraničních zemích. Další kategorie jsou soutěže pomocí pouze duševních schopností. Zde jsou to deskové hry, šachy a poker.

Na sport nahlížíme i z pohledu sociální stránky, tak jak uvažuje Sekot „Sport je přímo osudově provázán s kulturní ideologií dané společnosti. Je tak výrazem obecných představ, idejí, hodnot a perspektiv prostřednictvím kterých lidé zaujímají svoje postavení ve světě, hledají své místo v něm, vysvětlují si jeho fungování, poměřují míru důležitosti věcí kolem sebe, zvažují, co je a co není správné a přirozené. Kulturní ideologie je tak systematickým světonázorovým pohledem do světa každodenní logiky životů lidí ve společnosti. Je to fenomén měnící se v souladu s dynamikou společenských změn na pozadí různosti skupinových a osobních zájmů a idejí. Proměňuje se v neustálém střetávání názorů na smysluplnost vývoje, schůdnosti cest společenského vývoje a krystalizace morálních postojů. Sama tato skutečnost uděluje sportu jeho sociologickou relevanci.“³

Samotný sport se prolíná v pedagogice, sociologii a společnosti jako takové. Je to jedna z možností využití volného času a záleží pouze na každém jedinci, jak přistupuje

² SLEPIČKOVÁ, I. *Sport a volný čas*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1039-6.

³ SEKOT, A. *Sport a společnost*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-047-6.

k jeho využití. Společnost se ubírá dvěma směry. Sport je považován za rekreační, tedy zmiňované využití volného času, nebo profesionální. Na této úrovni je obživa a volný čas prakticky jeden prvek. Pro nás je předmětem využití sportu ve volném času pro rekreaci. „Náplň volného času může být velice rozmanitá. Důležité ovšem je, zda člověk má volný čas. Na nedostatek času i volného si dnes lidé velice často stěžují. Je otázkou, zda tento subjektivní pocit má objektivní důvody. Nedostatek volného času dominuje mezi důvody zabraňujícími aktivní účasti ve sportu, které uvádějí jak dospělí, tak mládež a děti. Ukazuje se však, že lidé exponovaní v zaměstnání a s vyšším vzděláním přistupují ke svému volnému času racionálněji a zařazují do něj sportovní a pohybové aktivity než ti, kteří mají času objektivně více. Ten, kdo se sportování ve volném čase věnovat chce, si čas vždy najde.“⁴

1.1 Vývoj sportu

Domníváme se, že sport vznikl v Anglii v minulém století. Veškeré pohybové aktivity a cvičení, kde docházelo k soutěžení mezi jednotlivci začalo být nazýváno sportem. „Těmito činnostmi byl vyplněn volný čas mladého anglického gentlemana, který se zároveň připravoval pro plnění úkolů pro svou zemi“.⁵ Postupně se sport začal rozvíjet i do nižších vrstev společnosti a spousta lidí si v něm našlo možnost přivýdělku. Profesionální zápasníci a s tím související sázkové kanceláře. Ti, kteří nevyužívali sport jako obživu, tak ho brali jako formu zábavy. Svoboda historii sportu doplňuje o názor, že: „Většinou se má za to, že sport vznikl víceméně přirozeně z lidových her a antických i rytířských cvičení, pravděpodobně v anglických public schools a univerzitách. Snaha o maximální výkon podmíněna prvkem soutěživosti byla zcela v souladu se společenským vývojem.“⁶

Je tedy otázka, jakým směrem s bude sport ubírat v budoucnosti. Zůstane pro většinu populace jako zdroj využití volného času, nebo se vyselektuje jako vlastní odvětví, které bude zaměřeno především na finanční stránku a hlavní myšlenka bude v pozadí. „Na horizontu budoucího vývoje sportu se neobjevuje žádný vážný důvod, proč by se měla a

⁴ SLEPIČKOVÁ, I. *Sport a volný čas*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1039-6.

⁵ SLEPIČKOVÁ, I. *Sport a volný čas*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1039-6.

⁶ SVOBODA, B. *Sport a výchova*. Praha: Olympia, 1971.

mohla situace v tomto ohledu měnit. A to jak na straně poptávky, tak na straně nabídky. Poptávka otevírá zejména v některých regionech soudobého světa velké možnosti růstu v kontextu sociálně podmíněných změn ve struktuře hodnot, životního stylu, forem aktivit volného času, životní úrovně.“⁷

1.2 Struktura sportu

V naší republice je sport vnímán a rozdělován do třech kategorií. Vrcholový, výkonnostní a rekreační. Vrcholový a výkonnostní spolu souvisí z pohledu, kdy je každý člen zapsán v rejstříku organizace a další souvislost je v tom, že aktéři těchto dělení mají sport jako druh obživy. Na sport nahlížíme ze dvou perspektiv. V užším pojetí, kdy se zaměřuje především na sport vrcholový a výkonnostní. „Na sport je dnes vhodnější nahlížet v širším pojetí, které se snaží postihnout jeho již zmíněnou šíři a různorodost. Jako vhodné pro vysvětlení sportu z tohoto hlediska se ukazují jeho dvě klasifikace. První z nich se zaměřuje na vnější společenské impulsy jeho vývoje, druhá zůstává spíše uvnitř sportu a vychází z důvodů, pro které se mu lidé věnují“.⁸

1.3 Rozdělení sportu

Dvě pojetí sportu:

Podle motivace:

- Elitní sport spadá do profesionálního, nebo vrcholového sportu, přesahuje smysl volného času.
- Klubové sporty usilují o maximální výkon a dobré umístění v soutěži. Spadají pod sportovní federace a kluby.
- Rekreační sport může probíhat ve sportovních oddílech, nebo individuálně. Hlavními znaky jsou aktivity prospěšné zdraví, relaxace, navázání a udržení sociálních vztahů.
- Rizikový sport je směřován k dobrodružství a napětí. Jsou zde vysoké finanční nároky na materiální vybavení.

⁷ SEKOT, A. *Sport a společnost*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-047-6.

⁸ SLEPIČKOVÁ, I. *Sport a volný čas*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1039-6.

- Fitness sport spadá pod soukromé instituce a jeho hlavním znakem je zvýšení fyzické zdatnosti.
- Kosmetický sport je vhodný pro lidi, kteří chtějí vypadat dobře a mít hezký vzhled.

Podle etap vývoje sportu:

- Tradiční sport: podoba sportovních činností je dána přesně vymezenými pravidly daného sportu. Členství mají zakotvené ve sportovních organizacích. Sportovci splňují výkonnostní kritéria a čím vyšší soutěž hrají, tím je dbán důraz na vyšší výkon. Úrovně jsou lokální, regionální, národní a mezinárodní. Řadíme se sem atletika, plavání, tenis a další sporty s podobnými charakteristikami výkonnosti.
- Sociokulturně orientovaný sport: Jedná se o sport, který se zaměřuje na běžnou populaci a dbá na zvýšení kvality trávení volného času. Jedinci si mohou pravidla uzpůsobovat, jak potřebují a mohou je průběžně měnit. Aktéři nejsou vázáni žádnou organizací.
- Alternativně orientovaný sport: Směřuje na řadu nových aktivit, relaxační cvičení, zdravotní cvičení, která jsou často převzata z jiných kultur. Lidé se těmto aktivitám věnují ve skupinách nebo individuálně. Měli by být vytvářeny podmínky, aby se mohla účastnit široká veřejnost.⁹

⁹ SLEPIČKOVÁ, I. *Sport a volný čas*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1039-6.

2 Volný čas

Volný čas lze v souhrnu definovat jako dobu, časový prostor, v němž jedinec nemá žádné povinnosti vůči sobě ani druhým lidem a v němž se pouze na základě svého vlastního svobodného rozhodnutí věnuje vybraným činnostem. Tyto činnosti ho baví, přinášejí mu radost a uspokojení a nejsou zdrojem obav či trvalých pocitů úzkosti. Takto lze definovat volný čas, který by měl být pouze volnočasovou aktivitou a neměly by do něj zasahovat pracovní a mimopracovní povinnosti. „K tomu, aby se jednalo o volný čas, musejí být současně splněny čtyři podmínky:

- a) V danou chvíli jedinec nemá vůči nikomu a ničemu žádné povinnosti.
- b) Prováděná činnost je výsledkem svobodného výběru.
- c) Činnost přináší uspokojení.
- d) V dané kultuře je prováděna činnost považována za činnost ve volném čase.“¹⁰

Zda se jedná o činnost ve volném čase je dána nikoliv činností samou, ale tím, kdo jí vykonává. Jak je uváděno, je potřeba rozlišovat pracovní a volný čas. Tento znak rozlišovali již v antické době, kterou Vážanský popisuje následovně. „Vývoj pracovní doby a volného času zachycuje obrázek antiky. Od antiky až po středověk disponovala roční pracovní doba přibližně 2500 hodinami, což představuje prostor 150-175 svátečních dnů, v nichž byla práce většinou zastavena. Čistě kvantitativně posuzováno se mohou délky pracovní doby předindustriálního období srovnávat s dnešními. Tato konfrontace však neříká nic o tehdy vládoucích životních poměrech a především též o společenském rozvržení práce a volného času“.¹¹

Na druhou stranu je potřeba na volný čas nahlížet jako na prvek, který je opačným pólem pracovního času. Proto Bláha tvrdí. „Volný čas člověka je nutno chápat vždy ve vazbě s existenčně nutnou prací. Jen díky práci má volný čas svůj smysl. Kde není práce, není ani volný čas jako její ekvivalent. Volný čas provází člověka od jeho lidského bytí“.

¹²

¹⁰ SLEPIČKOVÁ, I. *Sport a volný čas*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1039-6.

¹¹ VÁŽANSKÝ, M. *Volný čas a pedagogika zážitku*. Brno 1993. ISBN 80-210-0428-2.

¹² BLÁHA, V. *Volný čas, výchova a sociální formování žáků základní školy v době mimo vyučování*. Praha, 1980.

2.1 Znaký volného času

„Vysvětlení volného času, jeho podstaty a významu je možné ze dvou, resp. tří pohledů – subjektivního, objektivního a syntézy obou, tj celostního neboli holistického (Murphy, 1987). Subjektivní pojetí vychází z aristotelského pohledu na svět a společnost a z pohledu psychologického a psycho-sociálního. Objektivní přístup je nejčastěji založen na kvantifikaci a na teoriích vysvětlujících a předvídajících lidské chování. Celostní přístup se pak snaží pohlížet na otázky volného času souhrnně, ze všech aspektů.¹³

Volný čas lze dle Slepíčkové chápat na základě kombinace těchto tří přístupů chápat jako:

a) svoboda a protiklad práce

Společnost je nastavena tak, že člověk musí pracovat, aby se uživil, aby uživil svou rodinu. Oproti dávným dobám, kdy byl pracovní den koncipován na dvanácti až šestnácti hodinovou pracovní dobu jsou minulostí. Dnes jsme ve stádiu zkracování času tráveného pracovními povinnostmi. Čas se průměrně ustálil na čtyřiceti hodinách týdně strávených v práci. Touto redukcí nám vznikl čas, který není nijak naplněn a jsou to chvíle, kdy člověk nemusí pracovat. Může se věnovat činnostem dle své libosti a uvážení. V dobách antického Řecka již tento volný čas vnímali, ale týkal se pouze vrchní vrstvy obyvatelstva, kteří se při těchto chvílích věnovali uměleckým, kulturním a občanským činnostem.

Latinský základ slova *licere*, který doslova znamená svobodu pro činnost, se začal projevat v anglicky mluvících zemích. Jeho synonymum je *free time*. Znamená to, že nemáme určenou náplň volného času, ale stále je důležitá svoboda rozhodnutí, jak tuto dobu strávíme, když nemusíme plnit pracovní povinnosti.

b) volný čas jako časový prostor

V moderní době se nárůst volného času zvýšil. Je to prostor k využití času ke svým zálibám, které vedou k radosti a uspokojení. Tento časový prostor je velice rozmanitý, a

¹³ SLEPIČKOVÁ, I. *Sport a volný čas*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1039-6.

proto musíme sledovat a vyhodnocovat, jak ho trávíme. Nesmíme koukat pouze na to, že nyní tohoto prostoru máme velké množství, ale musíme brát zřetel na to, aby byl využíván kvalitně.

c) volný čas jako forma činnosti

Touto formou se člověk baví, rozvíjí svou osobnost, a to vše mimo pracovní a mimopracovní povinnosti. U tohoto pojetí lze brát na zřetel, že člověk nemusí dělat nic, zkrátka jen relaxovat a užívat volných chvil.

d) volný čas jako symbol sociálního postavení

V dávných dobách mělo trávení volného času ve společnosti výsostně postavení. V dnešní době tomu už tak není a možnosti výběru trávení těchto chvil je takřka neomezený. Pokud se ohlédneme do nedávné minulosti, tak i zde byly ekonomické rozdíly ve společnosti znatelné. Ty se týkaly i času, jak bychom ho chtěli trávit. Současná doba je z pohledu finančních faktorů nakloněnější. Vezmu-li například golf, před dvaceti lety byl tento sport pro finančně movitější sféru, ale dnes je již dostupný i pro běžného „smrtelníka“. Tahle skutečnost je hlavně díky tomu, že sport a celkové trávení času se stalo masovou záležitostí a nabídek je tolik, že si můžeme svobodně vybírat. Tímto se v konkurenčním prostředí tlačí ceny dolu. My tak máme svobodnější a finančně méně nákladný výběr. Ale musíme brát v potaz, že stále jsou aktivity, které jsou drahé a pro lidi méně dostupné. Tyto aktivity tvoří rozdíly mezi společenskými vrstvami. Pokud člověk obětuje větší obnos peněz na aktivitu po které touží, může si myslet, že patří do této vyšší společnosti, než kam ve skutečnosti patří.

e) volný čas jako prostředek sociální pomoci

Tento odstavec z podstaty názvu považuji za velice důležitý. Jak již víme, dnes rodiče na své děti nemají tolik volného času. Vzniká tak problematika, která se týká dětí a mládeže, kdy obě věkové skupiny mohou intervenovat k negativním sociálním jevům, jako je kriminalita, užívání drog, nevhodné sociální chování a další. Lze uvést, že tento problém vzniká i nedostatkem finančních prostředků v rodinách, které nemohou svým

dětem dopřát aktivity typu sportu, či nějakého zábavného kroužku. Tyto znaky tvoří společnost a my sami těmito možnostmi společnost tvoříme. Organizovaný volný čas může všem těmto rizikům předcházet. Staří nebo handicapovaní lidé mohou v těchto organizacích najít uspokojení. Mohou se zde realizovat a tím se mohou oprostít od každodenních povinností ve kterých se jim nedaří, nebo je společnost odsuzuje. Proto bychom měli chtít, aby v našem zájmu byla podpora organizací, které tyto služby poskytují. Nejedná se, ale pouze o tyto organizace, ale vše se odvíjí již od dostupnosti vzdělání.

f) volný čas jako funkce sociální skupiny

Vnímání volného času hodně souvisí s předchozím textem. Pokud se podíváme na člověka jako na jedince, který se vyvíjí, tak zjistíme, že v každé etapě vývoje života člověk patří do nějaké skupiny. Za tyto skupiny považujeme rodinu, školu, pracovní místo a v neposlední řadě je to právě trávení volného času, který ovlivňuje a vyvíjí, jak jedince, tak i společnost. Je však podstatné, v jaké skupině se bude jedinec nacházet. Každá taková skupina, například fotbalové týmy, mají stejný účel, ale nikoliv přijímání a uznávání hodnot a norem.¹⁴

2.2 Volný čas dětí a mládeže

Pojem volný čas jsme si již vysvětlili v předchozí kapitole. Řekli jsme, že bychom měli volný čas oddělovat od toho pracovního. Volný čas je možné využít k rekreaci ke sportu a dalším aktivitám. Takto uvažuje každý dospělý jedinec, který už žije ten „běžný pracovní život“. Děti nejsou vyspělé natolik, aby o svém čase dokázaly rozhodovat. „Specifickou zvláštností volného času dětí a mládeže je to, že z výchovných důvodů je žádoucí jeho pedagogické ovlivňování. Děti ještě nemají dostatek zkušeností, nedovedou se orientovat ve všech oblastech zájmových činností, potřebují citlivé vedení. Podmínkou účinnosti je, aby toto vedení bylo nenásilné, nabízení činnosti pestré a přitažlivé, účast na nich dobrovolná. Míra ovlivňování volného času závisí na věku dětí, jejich mentální a sociální

¹⁴ SLEPIČKOVÁ, I. *Sport a volný čas*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1039-6.

vyspělosti i na charakteru rodinné výchovy“.¹⁵ Děti tráví volný čas na různých místech a různými způsoby. Převážně venku, nebo na ulici a často bez dohledu. Tato situace vede k ohrožení jejich bezpečnosti a výchovy. S tímto názorem se ztotožňuje Hofbauer, který říká: „Oproti dětem, které trpí nedostatkem volného času existují i jedinci, kteří mají volného času nadbytek a nedokážou si s ním poradit. Školních i rodinných povinností mají málo nebo je odmítají plnit. Svůj volný čas tráví nahodile ve skupinách vrstevníků s obdobným zaměřením, systematickým a většinou ani příležitostným zájmovým činnostem se nevěnují. Nudu často zahánějí činnostmi, které jsou z hlediska osobnostního rozvoje i z hlediska společenského nežádoucí (experimentování s drogami včetně tabáku a alkoholu, projevy agresivity a vandalismu, problematická sexualita...)“.¹⁶

2.3 Výchova ve volném čase

Výchova ve volném čase neboli výchova mimo vyučování má veliký význam v oblasti vývoje dětí a mládeže. To, kde tráví volný čas bude utvářet jejich osobnost, získávání názorů a jakým směrem se bude jejich život ubírat. „Klíčovou roli při výchově dětí hraje rodina a to jako primární sociální skupina se svými bohatými a intimními citovými vztahy. Na výchovné působení rodiny navazují a doplňují je předškolní zařízení a později škola jako jeden z nejvýznamnějších výchovných činitelů. Na výchově dětí a mládeže v době mimo vyučování se společně s rodinou podílejí instituce pro výchovu mimo vyučování a další subjekty.“¹⁷

Na toto téma má podobný názor i Slepíčková, která tvrdí: „Zvýšenou pozornost bychom měli věnovat skupině dětí a mládeže. Tato skupina se pohybuje v prostředí rodiny, školy a ve skupině vrstevníků. Rodina má pochopitelně velký vliv už od dětství. K vlivu rodiny se později připojuje vliv ze strany školy, kamarádů, popřípadě zájmové organizace.“¹⁸

¹⁵ PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-295-5.

¹⁶ HÁJEK, B. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova, 2003. ISBN 80-7290-128-1.

¹⁷ PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času, teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-295-5.

¹⁸ SLEPIČKOVÁ, I. *Sport a volný čas*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1039-6.

Obě autorky pohlíží převážně na výchovu mimo vyučování, neboli výchova a volný čas. Autor Hofbauer tyto dva pojmy uvádí do souvislosti a to následovně.

Výchova ve volném čase: Sem patří veškeré působení v časovém prostoru, které neslouží realizaci základních biologických potřeb ani školních nebo pracovních povinností.

Výchova prostřednictvím aktivit volného času: východiskem a cílem aktivit je osvojit si nové znalosti, dovednosti a kompetence „uvnitř“ oblasti volného času. Současně však tyto aktivity tuto oblast překračují, například k volbě budoucího povolání, osvojování zdravého způsobu života apod.“¹⁹

¹⁹ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

3 Rodina

Rodina základ života

„Rodina je společenská skupina spojená manželstvím nebo pokrevními vztahy a odpovědností a vzájemnou pomocí“.²⁰

„Rodina, obecně původní a nejdůležitější společenská skupina a instituce, která je základním článkem sociální struktury a základní ekonomickou jednotkou, a jejímž hlavními funkcemi je reprodukce trvání biologického druhu a výchova respektive socializace potomstva, ale i přenos kulturních vzorů a zachování komunity kulturního vývoje.“²¹

„Společenství osob spojených manželstvím či pokrevním příbuzenstvím. Tzv malá rodina je tvořena manželským párem a jeho potomky, velká rodina (velkorodina) minimálně třígeneračním společenstvím lineárních potomků.“²²

„Rodinou se rozumí zpravidla malá skupina lidí, která vzniká manželstvím a umožňuje vzájemné soužití mezi oběma manželskými partnery, soužití rodičů a jejich dětí, utváření vztahů mezi příbuznými a vztahů mezi rodinou a společností.“²³

„Rodina je vskutku občanská společnost ustanovená přírodou. Tato společnost je nepřírozenější a nejstarší ze všech společností, vytváří základ pro národní společnost, neboť lidí anebo národ není nic jiného než celek složený z mnoha rodin. Rodina se zakládá manželstvím a je to příroda sama, jež vztahuje člověka do tohoto svazku z něhož jsou pak rozeny děti, jež prodlužují život rodiny, udržují lidskou společnost při životě a nahrazují ztráty, jež v ní způsobuje smrt každý den.“²⁴

²⁰ HARTL, P. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.

²¹ KOLEKTIV AUTORŮ. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-310-5.

²² KOLEKTIV AUTORŮ. *Encyklopedický slovník*. Praha: Odeon, 1993. ISBN 80-207-0438-8.

²³ STŘELEČ, S. *Kapitoly z teorie a metodiky výchovy I*. Praha: Paido, 1998. ISBN 80-85931-61-3.

²⁴ MOŽNÝ, I. *Moderní rodina, mýty a skutečnost*. Brno: Blok, 1990. ISBN 80-7029-018-8.

Díky těmto několika definicím vidíme, že pojem rodina se prolíná několika vědními obory. Nesporně sem patří psychologie, sociologie a v neposlední řadě pedagogika. Rodina základ života je určující již po celá časová období, které známe, hovoříme od dávnověku přes středověk až po současnost. Bez nadsázky můžeme říci, že bez rodiny by nebyl život a tedy ani lidská populace, tak jak jí dnes známe. A vzhledem k tomuto zvolenému tématu je v rodině nejohroženější věková kategorie dětí. Nemají dostatek kompetencí a znalostí, aby vedly svůj život bez doprovodu. Naší povinností je toto prostředí vytvářet. Není to jednoduché, jsou neúplné rodiny, rodiny s jedním rodičem až po rodiny, kde dítě přišlo o oba rodiče. I přes veškeré tyto nepříjemnosti, vždy lze řešení nalézt. Ideální stav je, pokud je rodina úplná protože, „v dobře fungující rodině uspokojí rodiče zcela přirozeným způsobem základní psychické potřeby dítěte – dodávají mu dosti vývojových podnětů, činí jeho svět smysluplným, dodávají mu pocit životní jistoty, vědomí vlastní společenské hodnoty i vědomí otevřené budoucnosti. V rodině neúplné nebo znovu doplněné po rozvodu to samozřejmě je také možné – ale je to přece je těžší a problematičtější. Zamysleme se proto důkladně nad tím, jak můžeme ve své situaci tyto základní potřeby dítěte uspokojovat.“²⁵

3.1 Vliv rodiny na děti ve volném čase

Dítě získává znalosti a kompetence přednostně v rodině. Poté následuje škola a mimoškolní aktivity. Z toho plyne, že rodina, co se týče výchovy doma, nebo ve volném čase má pro tuto věkovou kategorii největší vliv. Je zapotřebí, aby bylo dítěti věnováno maximální množství času a pokud možno, aby byla rodina kompletní. Již bylo zmiňováno, že v současnosti tento fakt postrádá na významu. „V současnosti se kromě skutečného nebo údajného nedostatku času některých rodičů, jejich nezájmu a neznalosti, nepochopení, nerespektování potřeb a zájmů dětí nebo nevyužívání existujících možností projevují také další skutečnosti. Mezi ně patří toxikomanie a další závislosti, domácí šikana fyzické a psychické násilí a týrání dítěte.“²⁶

Ve volném čase je dle Čápa důležitá rodičovská interakce s dítětem. Zde je několik jeho charakteristik:

²⁵ MATĚJČEK, Z./DYTRYCH, Z. *Děti, rodina a stres*. Praha: Galén, 1994. ISBN 80-85824-06-X.

²⁶ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

- Časová přednost: rodiče ovlivňují raný vývoj vztahů, řeči, zájmů, chování směřující k cíli apod.
- Trvání: interakce rodičů s dítětem zpravidla trvají od narození do dospělosti.
- Kontinuita: interakce rodičů s dítětem je zpravidla nepřerušovaná. To platí zvláště v raném dětství, s výjimkou krátkých odloučení. Zájem o taková krátká odloučení vedl k výzkumu mateřské separace.
- Množství: celkové množství času vynaloženého na komunikaci rodičů s dítětem je obvykle větší než s ostatními dospělými.
- Extenzita: rodiče sdílejí s dítětem rozmanitější situace a zkušenosti než ostatní dospělí.
- Intenzita: emoční obsah – ať již ve smyslu nepřátelství nebo lásky – mezi rodičem a dítětem je zpravidla větší než mezi dítětem a jiným dospělým.
- Působivost: rodiče potencionálně ovlivňují dítě v tom, jak využívá sdělovacích prostředků, jak se formují jejich sociální vztahy, jak dítě působí na sociální instituce a profese.
- Konzistence: způsob chování rodičů ke svým dětem je stálý, konzistentní.
- Odpovědnost: společnost i rodiče uznávají, že základní odpovědnost za dítě mají rodiče.
- Variabilita: jsou velké rozdíly v rodičovské péči o děti, od extrémů zanedbávání a týrání až po extrémní formy akceptování, citové účasti a stimulace.²⁷

Hofbauer doplňuje několik způsobů, jak rodina může ovlivňovat volný čas svých dětí:

- Poskytování volného času: rodiče by měli mít zájem na tom, aby jejich děti rozšiřovaly své obzory a objevovaly nové aktivity.
- Organizace a logistika: pomáhat svým dětem s organizováním času na náplň aktivit ve volném čase. Pokud je potřeba, tak dítě dopravit na trénink.
- Podpora a povzbuzení: rodiče podporují svoje děti při účasti na aktivitách, mohou je při nich podporovat, aby dítě mělo radost z aktivity samotné. Měli by jim dát všechny prostředky, které jsou potřeba.
- Finanční podpora: spousta aktivit je finančně náročnějších. Rodiče by měli děti finančně podpořit, samozřejmě pokud je to v jejich finančních možnostech.²⁸

²⁷ ČÁP, J. *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*. Praha: LSV-nakladatelství, 1996. ISBN 80-85866-15-3.

²⁸ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

Podpora rodiny pro to, aby děti měly přístup k volnočasovým aktivitám je velice důležité. Vede to k rozvoji kognitivních a psychomotorických vlastností a k psychickému a duševnímu zdraví. Rodiče, které svým dětem tyto aktivity dopřávají a podporují je v nich, tak se jím dostává lepšího vzájemného vztahu, protože se dítě necítí osamocené a ví, že je o něj zájem. Podpora může být v různých aktivitách jako je sport, hraní her, výtvarné činnosti a jiné. Proč tohle vše děláme je, aby se dětem dostalo radosti a uspokojení.

3.2 Vliv rodiny na vzdělání dětí

I v tomto případě má rodina na dítě velký vliv, vytváří se schopnosti, dovednosti a získává základní morální hodnoty. Dítě se v tomto věku snaží co nejvíce družít. Získává nové kamarády a chce, aby ostatní na něj měli pozitivní pohled a brali za kamaráda. Rodiče musí svým dětem dát maximální možné množství svého času v oblasti vzdělávání. V současnosti je situace taková, že rodiče často na tyto povinnosti nemají čas. Spoustu z nich řeší především práci, protože je na ně vyvíjen tlak. Tímto se upozaduje zájem o děti. Rodič se ptá, zda jsou úkoly již hotové, ale ve většině případů nekontroluje jejich správnost.

Tuto skutečnost vnímají i odborníci. Matějček říká „Děti, které k nám přicházejí do poradny, se často ptáme, co dělá mamince a tatínkovi radost a co je zase naopak rozčílí. Odpověď bývá až stereotypní – známky, vysvědčení, pochvala ve škole, trest ve škole apod. Naštěstí se už i v našem školství začíná blýskat na lepší časy a místo honění za známkami a samého zkoušení se začíná více zdůrazňovat radost a poznávání tvořivé práce.“²⁹

Dalším problémem může být, když je dítě ze sociálně a ekonomicky slabší skupiny. Často bývá terčem posměšků, to mu může narušit jeho osobnostní vývoj. Rodiče v takovém prostředí na děti nemají čas takřka vůbec. Aby dítě nezaostávalo ve vzdělávání, musí zakročit škola. „Konflikt mezi domovem a školou nebývá vyvoláván samotným dítětem. Je nesmírně důležité, aby škola zmírnila jeho účinky. Některé školy to dokážou se značným úspěchem. Učitelé se seznamují s prostředím, z něhož pocházejí

²⁹ MATĚJČEK. Z, *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-085-5.

jimi svěřené děti, vyvarují se toho, aby jim vnucovali pravidla a normy, které s ním jsou zjevně neslučitelné, a zároveň je postupně a rozumně uvádějí do těch regulí, které jsou bezpodmínečně nutné.“³⁰

Na tuto problematiku reaguje Bordinie způsoby, kterými by měla rodina svoje ratolesti podporovat:

- Podporovat a povzbuzovat: rodiče děti podpoří tím, že se jim budou věnovat, budou vyjadřovat zájem o jejich vzdělání. Budou je motivovat k dosažení vysokých cílů jako je třeba studium na vysoké škole.
- Podporovat učení mimo školu: rodiče mohou děti podporovat ve volném čase mimo školní vyučování. Patří sem například, návštěva muzeí, kulturních institucí a další.
- Vytvořit doma takové prostředí, aby bylo učení doma pro děti příjemné.
- Poskytovat přístup k informacím: je potřeba dětem zpřístupnit zdroje informací jako jsou knihy, internet a podstatné materiály.
- Komunikace s učiteli: rodiče by měli naslouchat slovům učitelů a brát si z toho pro ně podstatné informace. A naopak by měli učitelé poskytovat informace, aby on mohl s dětmi pracovat.“³¹

³⁰ FONTANA. D, *Psychologie ve školní praxi*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-063-4.

³¹ BOURDIEU. P, *Teorie jednání*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-518-3.

4 Sociálně patologické jevy

„Sociálně patologické jevy jsou ve společnosti vnímány jako nechtěné a nežádoucí. Patří sem velká škála jevů, kdy každý jev se vyznačuje určitou mírou nebezpečí. Čím více tento jev ohrožuje společnost tím častěji jsou hledány způsoby řešení tohoto jevu. Zvýšený výskyt sociálně patologických jevů není velkým problémem pouze v České republice, ale jde o celosvětový problém.“³²

Patologickými jevy jsou nejohroženější právě skupiny dětí a mládeže. Nezdary ve škole, neshody v rodině mohou vést k deviaci. Patří sem například drogová závislost, hráčství, alkoholismus a další. Rodina je opět hlavním subjektem, která má vliv na to, jakým směrem dítě půjde. Pokud bude mít rodina dostatek času věnovat se svým potomkům, pak tyto jevy eliminujeme. Dítě musí mít v rodině oporu ve směrech jako je sociální situace nebo ekonomická situace. Musí vědět, že v případě špatných známek nemusí mít strach jít domů. Důležitý faktor je finanční situace rodiny. Sportovní a volnočasové aktivity jsou nákladné „zvýšila se značně ekonomická náročnost rodinného rozpočtu, ta vyvolává tlak na zaměstnanost rodičů a ovlivňuje časové a finanční možnosti. Volnočasové jsou pěstovány v rodinách i nadále, pokud to rodinný rozpočet dovoluje a kde tyto aktivity jsou tradovány jako hodnota. V souvislosti s volnočasovými a zájmovými aktivitami je nutno konstatovat, že ubyly zájmové aktivity, o které se staraly školy nebo jiná školní zařízení, které byly bezplatné nebo za symbolický poplatek.“³³

4.1 Činitelé ovlivňující vznik sociálně patologických jevů

4.1.1 Rodina

„Rodina je považována za nejdůležitější sociální skupinu, ve které člověk žije. V rodině dochází k uspokojování jeho fyzických, psychických a sociálních potřeb. Rodina poskytuje zázemí potřebné ke společenské seberealizace, je zdrojem zkušeností a vzorců chování, které nemůže získat v jiném prostředí. Každá rodina je zdrojem specifického systému hodnot a jejich preference a ty ovlivňují chování členů rodiny v interakci se

³² FISCHER, S, *Sociální patologie: závažné sociální patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-9416-7.

³³ MUHLPACHR, P. *Sociální patologie*. Brno: Masarykova univerzita, 2001. ISBN 80-210-2511-5.

společenským okolím. Rodina formuje jedince v průběhu vývoje, je významným nositelem jeho budoucích společenských rolí a identity obecně.³⁴

„Velký vliv na vznik sociálně patologických jevů má sociální postavení rodiny ve společnosti. Velká míra ohrožení se vyskytuje u dětí, které pochází z rodiny s nízkým sociálním postavením. Rodiče v těchto rodinách většinou mají nízkou úroveň vzdělání nebo jsou nezaměstnaní, a to vede k nízkému finančnímu příjmu.“³⁵

Vidíme, že vliv rodiny hraje svou roli z pohledu psychologického i sociologického. V obou kapitolách se ukazuje rodina jako hlavní jednotka, která utváří dítěti cestu. Dověděli jsme se, že je důležité společenské postavení rodiny a „velkou roli hraje postoje celé rodiny k návykovým látkám, agresi, kriminalitě a jiným. V některých případech děti utečou z domova, protože došlo ke konfliktu s rodiči či sourozenci, agresi a šikaně.“³⁶

4.1.2 Vrstevníci

„Pro dospívající mládež jsou vrstevníci faktorem, který může jedince silně ovlivňovat. Pokud rodina zanedbala či nezvládla výchovnou funkci jedince, dojde k upřednostnění pravidel vytvořených mezi vrstevníky před pravidly rodinnými, a to může často vést ke vzniku nežádoucího chování.“³⁷ Tento jev častěji pozorujeme u dysfunkčních rodin. Pro jedince přestává rodina být oporou a hledá zázemí mezi vrstevníky. Tyto mládežnické skupiny páchají kriminální činnost a další patologické jevy. Kompenzují si tím to, co jim v rodinném zázemí chybí. Neumí se svým volným časem naložit jinak a proto mají sklony sejít z cesty směrem ke drogám, tabáku a všem těmto jevům, které vidí ve své vrstevnické skupině.

Není pravidlem, že by k těmto sklonům měly pouze děti z neúplných rodin. „Vlivu vrstevníků může podlehnout i dítě, které pochází ze sociálně úplné rodiny. Jedinec se

³⁴ FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2009 ISBN 978-80-247-2781-3.

³⁵ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X.

³⁶ Tamtéž

³⁷ VÁGNEROVÁ, M. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 978-802-4610-740.

snaží svým kamarádům vyrovnat tím, že podporuje stejný názor, změni své chování, styl, vzhled, postoj ke škole a rodičům. V prostředí vrstevníků dochází často k vytvoření si vlastních norem a někdy až ke kriminálním činům a užíváním návykových látek.“³⁸ Pokud se ve skupině objeví jedinec, který umí svým projevem zaujmout ostatní členy, nastává vysoké riziko davové psychózy. Celá skupina uznává názory tohoto jedince a ten má veliký vliv na to jakým směrem se bude parta ubírat.

4.1.3 Škola

Škola je prostředí kde děti tráví velké množství času. V tomto prostředí je spousta času na vytváření osobnosti dítěte. Jsou zde faktory, které na tento vývoj mají vliv. Řadíme sem spolužáky a učitele. „Žák se příchodem do školy dostává do instituce, která na sebe přebírá část socializačních, výchovných a vzdělávacích cílů a činností. Zde se jedinec setkává se skupinou vrstevníků a spolu s nimi plní společný cíl výchovy a vzdělání. Tohoto cíle se dosahuje plánovanými a systematickými postupy, ve kterých má rozhodující úkol učitel.“³⁹

Největší významný subjekt ve škole je učitel. On je ten, kdo má vliv na to, jak bude třída soudržná. Musí umět vytvořit takové klima, aby se žáci cítili komfortně. Jeho humanistické postupy mají vliv na sociální vztahy ve třídě. Přístup k žákům může navodit kladný pohled dětí na školu. Pokud se tyto aspekty povede utvořit, vzniká mezi žáky a učitelem důvěra a tím vznikne dobrá sociální atmosféra. Nakonec bychom se mohli vyhnout veškerým patologickým jevům v tomto prostředí.

4.2 Vybrané patologické jevy

4.2.1 Šikana

Tento patologický jev je nejběžnějším druhem ubližování ve školním prostředí. Dále se přenáší i mimo školu do volnočasových a sportovních aktivit. Jedná se o nežádoucí jev,

³⁸ EMMEROVÁ, I. *Prevenia Sociálnopatologických javov v školskom prostredí*. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta UMB v Banskej Bystrici, 2007. ISBN 9788080834401.

³⁹ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X.

který má vliv na osobnost dětí a mládeže. Je velice těžké šikanu objevit a včas zasáhnout a řešit problémy s ní spojené. Děti se často uzavírají a mají strach, nebo vůbec o tomto problému nechtějí mluvit. Rodiče často nevědí, že by jejich dítě bylo šikanováno a nemají možnost, jak zasáhnout. Šikana je problém, který prochází napříč všemi sociálními vrstvami.

„Pojem šikana, šikanování je odvozeno z francouzského slova *chicane*. Zahrnuje všemožné ponižování, obtěžování, zneužívání, vydírání, i kruté fyzické týrání. Relativní novinkou je „majetková šikana“, kdy dítě z chudší rodiny je vysmíváno za to, že nemá značkové oblečení, obuv, nebo nevlastní telefon.“⁴⁰

Nejlepší je rozpoznat znaky šikany hned v počátečním stádiu. Kolář ji rozlišuje na 5 stupňů šikanování

1. Ostrakizování – sem patří psychické formy násilí uplatňované vůči jedinci, který není ve třídě oblíbený. Je černou ovci, obětním beránkem nebo outsiderem. Tento jev se objevuje v každé třídě, kde se nepracuje na vytváření dobrých vztahů mezi žáky.

2. fyzická agrese a přitvrzování manipulace – toto je další stádium a patří sem použití fyzického násilí vůči obětem, které se nedovedou bránit. Opakování fyzického napadání slabšího vede k prolomení zábran a může se to opakovat dokola. Pokud je třída soudržná a panují kamarádské vztahy, lze toto chování eliminovat.

3. vytvoření jádra – vytváří se tzv. úderné jádro. Tato skupina si své oběti vybírá záměrně.

4. většina přijímá normy agresora – vytvoří-li se ve třídě skupina, která nemá záměr šikanovat a dokáže se postavit opačné skupině, pak šikana může přestat. V opačném případě i ti slušní mohou začít být krutí.

⁴⁰ KUBÁTOVÁ, D. *Primární prevence sociálně patologických jevů v pedagogické praxi 8*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2005. ISBN 80-7044-681-1.

5. totalita neboli dokonalá šikana – agrese je přijata všemi. Všichni se aktivně angažují v šikanování obětí. Agresoři si vytváří různé role a pro šikanování používají takřka vše co jde. Peníze, osobní věci, city, školní znalosti apod. oběti jsou již tak slabé, že se uchylují k záškoláctví, odcházejí ze škol. V nejhorším případě mohou sáhnout po sebevraždě.

Z výše uvedeného lze detekovat, že šikana je problém a je potřeba předcházet jí. Nejjednodušším a primárním řešením je prevence šikany. „Rozumíme jí veškeré aktivity realizované s cílem předejít problémům a následkům spojeným s výskytem agresivního chování a šikany. Právě s ohledem na možnost prevence tohoto rizikového chování mají školy a školská zařízení jedinečnou pozici. Současně ale mají mimořádnou odpovědnost za to, aby předcházela vzniku tohoto problému a aby se s ním odpovědně vyrovnávala již při jeho vzniku. Poznatky jasně ukazují, že tam, kde se věnuje náležitá pozornost kvalitní prevenci šikanování, její výskyt významně klesá a nepřenáší se ani mimo školy a školská zařízení.“⁴¹

4.2.2 Užívání návykových látek

Užívání návykových látek je celospolečenský problém. Děti a mládež k nim mají relativně snadný přístup a to především prostřednictvím sociálních sítí a snadné získání přes internetové portály. Tyto portály mají vzhled a obsah stránek na první pohled zcela legální, ale za jednotlivými položkami se mohou vyskytovat drogy a jiné opioidy. Problémem je i to, že rodiče mají na děti čím dál méně času. Pokud se děti nudí tak vyhledávají různé druhy zábavy a zvědavost je může svést na cestu užití drog a vypěstovat si na nich závislost. „Závislost vzniká na základě uskupení behaviorálních, kognitivních a fyziologických faktorů, které se vytvoří po opakovaném užívání psychoaktivní látky. Syndrom závislosti může vzniknout ve spojitosti se specifickou látkou (tabák, alkohol, káva) nebo skupinou látek (opioidy) nebo v souvislosti se skupinou farmatologicky psychoaktivních látek.“⁴²

⁴¹ KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-513-X.

⁴² VYKOPALOVÁ, M. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. ISBN 80-244-0337-4.

4.2.3 Alkoholismus

Alkohol je jedna z nejrozšířenějších a nejužívanější látek. „Alkoholismus (alkoholová závislost) se rodí na pozadí normálního, tj. sociálně a kulturně akceptovaného pití alkoholu. S růstem spotřeby alkoholu roste objem problémů a stupeň poškození populace. I přes poměrnou závažnost je k tomuto jevu společnost ve srovnání s např. drogovou problematikou velmi tolerantní a shovívavá.“⁴³

Podobně se k alkoholismu vyjadřuje Muhlpackr. „Alkohol je droga s tisíciletou tradicí, droga, která je přehlížena, podceňována, schvalována. Společnost akceptuje alkohol, společenské cítění je proalkoholní. Konzumace alkoholu je zabudována do většiny lidských rituálů, které provází člověka od narození po smrt.“⁴⁴

Oba autoři se ztotožňují s tím, že alkohol je ve společnosti uznávaný a v jisté míře tolerovaný. Dospělí lidé si ve většině případů dokáží uvědomovat jeho hranice. Mládež si neuvědomuje, jaké následky může opilost vznést. Jsou náchylnější zkusit alkohol a postupně přecházet k nebezpečnějším látkám.

⁴³ URBAN, L., DUBSKÝ, J., BAJURA, J. *Sociální deviace 2*. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-397-1.

⁴⁴ MUHLPACHR, P. *Sociální patologie*. Brno: Masarykova univerzita, 2001. ISBN 80-210-2511-5.

5 Cíle a výzkumné otázky

5.1 Cíl výzkumu:

Dokázat, že dobrá finanční situace v rámci rodiny ovlivňuje pozitivní rozvoj dítěte v oblasti sportovní i v oblasti sociální, zejména z hlediska rozvoje kognitivních i psychomotorických dovedností.

5.2 Výzkumné otázky:

- 1) jak finanční situace rodiny ovlivňuje možnost pravidelného sportování / možnost výběru druhu sportu?
- 2) jak pravidelné sportování ovlivňuje kognitivní funkce dítěte?
- 3) jak pravidelné sportování ovlivňuje psychomotorické funkce dítěte?

5.3 Popis výzkumného vzorku:

Vybral jsem si rodiny, kde jejich děti nyní sportují. Sportující děti byly ve věku 5-11 let. Respondenti chtěli zůstat anonymní. Rodiny jsem si vybíral na základě geografické polohy bydliště vůči sportovišti. Dále jsem si volil děti, které sportují na různých úrovních.

5.4 Popis a průběh výzkumu

Pro respondenty jsem si připravil 19 otázek, viz přílohy I-V. Před začátkem rozhovoru jsme vedli obecnou komunikaci na téma volného času, dětí a sportu. Chtěl jsem tím navodit příjemnou a uvolněnou atmosféru. Po respondentech jsem chtěl, aby si odpověď promysleli a alespoň trochu rozvedli. To se mi podařilo a odpovědi byly rozvinutější a tím pádem jsem nemusel přidávat další otázky.

5.5 Metodika práce

Při psaní bakalářské práce jsem použil výzkumnou metodu pomocí výzkumného šetření. Techniku sběru dat jsem zvolil polostrukturované rozhovory.

Kvalitativní výzkum dle Hendla „je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému.

Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.⁴⁵

Podle Strausse a Corbinové je výzkumnou otázkou „výrok, který identifikuje zkoumaný jev. Tento výrok říká, na co přesné se chceme zaměřit a co chceme o daném předmětu vědět. U zakotvené teorie se otázky často orientují na dění a průběh.“⁴⁶

Polostrukturovaný rozhovor je „typ rozhovorů má předem daný soubor témat a volně přidružených otázek, ale jejich pořadí a, volba slov a formulace může být pozměněna, případně může být něco dovysvětleno. Konkrétní otázky, které se zdají tazateli nevhodné, mohou být dokonce i vynechány, jiné naopak mohou být přidány. Polostrukturované rozhovory jsou flexibilnější a volnější než strukturované, ale jsou organizovanější a systematictější než nestrukturované rozhovory.“⁴⁷

5.6 Respondenti

Rodina A: **R1-Matěj:**

Bydlí ve vesnici u Českých Budějovic. Matěj hraje fotbal ve fotbalové akademii. Je mu 10 let. O dopravu na trénink se stará převážně matka.

Rodina B: **R2-Martin:**

Chlapec ve věku 4 roky. Hraje fotbal za vesnický klub. Žije ve vesnici u Českých Budějovic. Na tréninky ho vozí převážně matka.

Rodina C: **R3-Filip:**

Rodina žije v širším centru města. Filipovi je 8 let. Hraje fotbal za ligový klub. O dopravu Filipa na trénink se stará otec.

Rodina D: **R4-Jan a Michal:**

Žijí v širším centru města České Budějovice. Honzovi je 8 let a Michalovi 5 let. O dopravu na trénink a zápasy se starají rodiče, případně jezdí na kole nebo pěšky. Oba hrají fotbal

Rodina E: **R5-Tomáš:**

Tomáš je ve věku 7 let. Hraje hokej. Dopravu zajišťuje pouze otec. Bydlí ve vesnici u Českých Budějovic.

⁴⁵ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, s.r.o., 2005. ISBN 80-7367-040-2.

⁴⁶ STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert, 1999. ISBN 80-85834-60-X.

⁴⁷ WILDEMUTH, B. M. *applications of social research methods to questions in information and library science*. Westport: Libraries Unlimited, 2009. ISBN 9781591585039.

5.7 Dílčí oblasti výzkumu

Aby bylo možné kvalitně zhodnotit odpovědi, výzkumné otázky jsem si rozdělil do čtyř základních oblastí. Oblasti jsou rozděleny následovně:

Sociální postavení

V této oblasti budu zjišťovat, jak si rodina stojí v sociálním postavení. Pro mou práci je toto odrazový bod, od kterého mohu předpokládat kam bude výzkum směřovat. Lze předpokládat, že pokud rodina nemá dostatek financí, jejich děti se nemohou věnovat sportu, kterému by chtěli, nebo se sportu věnovat vůbec. Bohužel v mém tématu peníze a příjmy hrají velkou roli. Každopádně později výsledky zjistíme a uvidíme, zda byl můj předpoklad správný.

Rodinná oblast

Další oblast jsem nazval „rodinná oblast.“ V teoretické části slovo rodina vidíme ve dvou kapitolách, ale v jiném kontextu. Nemění to nic na tom, že rodina je základ pro rozvoj osobnosti dítěte. Zjistíme, jaký přístup mají ke sportu rodiče a samotní aktéři. A jaký vliv má rodina na přístupu dítěte ke sportu a volnočasovým aktivitám a jak to ovlivňuje samotného rodiče.

Dostupnost sportu a volnočasových aktivit

V této části budu zjišťovat, jak je pro rodiče náročné cestování. Není to myšleno v kontextu financí, ale obětavosti vlastního času rodičů vůči dítěti.

Rozvoj osobnosti

Tato oblast je důležitá proto, abychom se dozvěděli odpovědi na otázky týkající se osobnostního rozvoje dítěte. Tento rozvoj je důležitý pro sociální zařazení dětí a mládeže do budoucího života. Jak profesního, tak společenského.

6 Výsledky

Z rozhovorů vyhodnotím výsledky, které jsem rozdělil do jednotlivých oblastí.

Sociální postavení

Řadíte se do rodiny s příjmy do padesáti tisíc měsíčně nebo nad padesát tisíc měsíčně?

„Zatím do rodiny s příjmem nad 50 tis měsíčně.“ (R1-Matěj)

„Řadím se do rodiny s příjmy do 50 tis měsíčně, ale chtěla bych mít nad 50 tis měsíčně.“ (R2-Martin)

„Nad 50 tis měsíčně.“ (R3-Filip)

„Řadím se do rodiny s příjmy nad 50 tis měsíčně.“ (R4-Jan a Michal)

„Do 50 tis měsíčně.“ (R5-Tomáš)

Jakou využíváte finanční podporu?

„Nevyužívám.“ (R1-Matěj)

„Ne.“ (R2-Martin)

„Ano, využívám podporu ve formě příspěvku od pojišťovny, která přispívá dva tisíce korun ročně na dítě.“ (R4-Jan a Michal)

„Nevyužívám.“ (R5-Tomáš)

Většina dotazovaných bylo s příjmy nad padesát tisíc měsíčně. Pouze jedna byla s příjmy do padesáti tisíc měsíčně, ale to stejně jako u ostatních neznamenovalo, že by využívaly nějaké formy podpory od státu. V jednom případě je využíván příspěvek od pojišťovny. Myslím si, že tuto formu podpory využívá více rodin. Nezmiňují jí, protože jí neberou jako zásadní.

Rodinná oblast

Z jaké rodiny jste? (úplná, rozvedená, samoživitel/ka)

„Naše rodina je úplná. Jsem já s manželem a dvěma kluky.“ (R1-Matěj)

„Jsem z úplné rodiny s průměrnými příjmy, asi jako většina lidí.“ (R2-Martin)

„Naše rodina je úplná. Jsem s manželem a dvěma kluky. S bývalým manželem máme střídavou péči.“ (R3-Filip)

„Jsme úplná rodina.“ (R5-Tomáš)

Chtěli byste, aby se Vaše dítě dostalo na vrcholovou úroveň sportu?

„Toto je celkem složitá otázka. Jako asi bychom chtěli, kdyby se naše děti dostaly na vrcholovou úroveň a živily se tím, co je baví, ale nedokážu říct, jestli na to mají. Chci hlavně, aby je to bavilo. Pokud se nedostanou, budu ráda, když u sportu zůstanou i na rekreační úrovni. Hlavně ať jsou zdravé“ (R1-Matěj)

„Ano ráda bych, ale naše příjmy na to nestačí.“ (R2-Martin)

„Ano, pokud bude bez zdravotních omezení.“ (R3-Filip)

„Pokud by kluci chtěli tak ano, ale nejsem si jistá, zda dostatečně trénují, aby se tam dostali. A hlavně dostat se na takovou úroveň stojí dost peněz.“ (R4-Jan a Michal)

„Každý rodič by chtěl si myslím. Takže ano, i já bych chtěl. Nicméně by syn musel hrát vyšší soutěž, aby tu možnost měl. Třeba se do budoucna povede.“ (R5-Tomáš)

Sportujete jako rodič? (Jaký sport? Na jaké úrovni?)

„Momentálně už ne, ale ještě, než jsem se začala věnovat pracovním povinnostem tak jsem hrála volejbal. Hrála jsem dorosteneckou ligu, ale to už je dávno. Pak jsem hrála pouze s přáteli. Můj manžel má trochu více času než já a ten stále aktivně hraje hokej. Sice nějakou pralesní ligu, ale baví ho to.“ (R1-Matěj)

„Ano, sportuji rekreačně. Jízda na kole, chůze s kamarádkami.“ (R2-Martin)

„Ano, fotbal na profesionální úrovni.“ (R3-Filip)

„Jako rodič nespportuji, protože jsem jako mladá měla zdravotní komplikace a nemohla jsem se mu věnovat. Každopádně sen o sportování jsem vždy měla.“ (R4-Jan a Michal)

„Už ne, ale do čtyřiceti jsem hrál hokej.“ (R5-Tomáš)

Upřednostňujete u Vašich dětí sport před vzděláním?

„Pokud se ptáš na to, jestli bych chtěla, aby se živil sportem a tlačila ho tím směrem, tak určitě ne. Rozhodně chci, aby sport byla zábava a nechci, aby byl na úkor školy.“ (R1-Matěj)

„Ne, protože vzdělání je pro život důležitější než sport. Kdybych ho upřednostňovala, musela bych vědět, že má šanci se sportem živit. A jak jsem říkala, nemáme dostatek financí na takovou podporu.“ (R2-Martin)

„Ne, vzdělání je na prvním místě.“ (R3-Filip)

„Já určitě neupřednostňuji sport před vzděláním. Chtěla bych, aby kluci měli i jiné zájmy. Ohledně vzdělání bych byla ráda, kdyby se třeba zlepšovali v angličtině, případně, aby navštěvovali anglický kroužek.“ (R4-Jan a Michal)

„Určitě ne, musím říct, že kluka škola baví a za to jsem rád. Jak jsem říkal, nevím jestli má na to, aby se hokejem živil, takže jsem rád, že se učení věnuje a má otevřená zadní vrátka.“ (R5-Tomáš)

Co Vaše děti dělají ve volném čase? (pokud se zrovna nevěnují sportovním aktivitám)

„Doufám, že ne žádné nezákonné věci (smích). Doufám, že blbnou jako běžné děti. Zlobení v mezích, když to tak řeknu. Když jsou doma tak často navštěvují babičku a dědu a nebo jsou na tabletu. To je dnes asi úplně běžné. A samozřejmě dohlížím, aby dělali věci do školy.“ (R1-Matěj)

„Připravuje se do školy, potom ho vyhodím ven, aby byl na čerstvém vzduchu. Snažím se, aby co nejméně času trávil na počítači a u televize. Každopádně, že to není možné, takže nějaký ten čas mu dovolím. Ale jak říkám, snažím se, aby byl více venku.“ (R2-Martin)

„Děti v podstatě žádný volný čas nemají. Jsou buď na trénincích, nebo na zápasech. Pakliže volný čas mají, odpočívají.“ (R3-Filip)

„Většinou když přijdou ze školy tak si udělají úkoly, pak spolu hrají fotbal. Někdy si hrají hry na tabletu, nebo tráví čas s kamarády.“ (R4-Jan a Michal)

„Běhá venku, kouká na televizi, hraje hry na počítači.“ (R5-Tomáš)

Jak vnímáte náladu dítěte před odchodem a při vracení se z tréninku. Baví je to?

„Kromě toho, že je unavený si myslím, že přichází veselejší než ze školy. Asi ho to víc naplňuje. Na trénink se vždycky těší a přijde mi takový hyperaktivní. Když má radost já jí mám také.“ (R1-Matěj)

„Před odchodem se těší na trénink. Těší se na to, až bude s kamarády srovnávat kdo je lepší. Vidím, že se po celodenní návštěvy školy těší na to, až se bude hýbat. Vidím, že si to bez pohybu neumí představit. Když se vrátí, tak je zdravě unavený ale pozitivně nalazený. Má chuť k jídlu.“ (R2-Martin)

„Vzhledem k tomu, že mají tréninky odpoledne po školních povinnostech, těší se a baví je to.“ (R3-Filip)

„Starší se těší, když jde z tréninku tak je nadšený, vypráví o tom, co dělali na tréninku. U mladšího je horší dostat ho na trénink, ale když už tam je tak si ho užije a vypráví o tom taky. Myslím si, že sport baví oba, jsou sportovně založeni.“ (R4-Jan a Michal)

Z této oblasti je zřejmé, že stav rodiny (úplná či neúplná) nemá to vliv na omezování dětí. Rodiče, kteří sportovali, nebo sportují, chtějí, aby tím směrem šli i jejich potomci. Ale ani jeden z rodičů neupřednostňuje sport před vzděláním.

Dostupnost sportu a volnočasových aktivit

Žijete ve městě nebo na vesnici? Jak daleko od sportovního zařízení? Jak dlouhá je cesta?

„Bydlíme na vesnici kousek od města. Hřiště máme asi 8 kilometrů, ale město je dopoledne ucpané a těch osm kilometrů trvá třeba 30–40 minut. Časově se to hodně protáhne.“ (R1-Matěj)

„Bydlíme ve městě asi 5 kilometrů od sportoviště. Musíme jezdit autem a to nám také zasahuje do rodinného rozpočtu. Na cestách strávíme hodně času. Zkrátka nás to stojí čas i peníze.“ (R2-Martin)

„Žijeme ve městě. Dojezdová vzdálenost na sportoviště je cca do 3 kilometrů. Za dobrého počasí jezdíme na kole, takže jsme na místě do 5 minut.“ (R3-Filip)

„momentálně bydlíme v širším centru města. Na hřiště to máme kousek. Tréninky se střídají, někdy je to ve městě, protože přes zimu nemáme halu a chodíme do vedlejší školy. To je docházková vzdálenost. Když jezdíme na hřiště, máme to asi čtyři kilometry, takže tam jezdíme autem.“ (R4-Jan a Michal)

„Žijeme ve vesnici pár kilometrů od města.“ (R5-Tomáš)

Vozíte děti do kluby Vy nebo jsou soběstačné?

„Obojí. Ale převážně ho vozím já, pokud může manžel tak on. Už je ve věku, kdy je i samostatný a nebojí se jet autobusem. V tomhle mi to hodně pomáhá. Jak jsem říkala projet město je šílené.“ (R1-Matěj)

„Do klubu ho vozím já, protože je ještě mladý. Doufám, že za 2, 3 roky bude soběstačný a bude jezdit autobusem. Ušetří mi to čas.“ (R2-Martin)

„My jako rodiče, protože ještě nejsou soběstačné a budeme se snažit děti dovážet co nejdéle. Dopravní situace ve městě není optimální, ne všude jsou cyklostezky a proto máme v tomto ohledu o děti strach. Už jenom proto, že jsou po tréninku unavené a tím pádem méně pozorné.“ (R3-Filip)

„V podstatě obojí. Když je to někde poblíž, tak tam může dojít sám, případně se střídáme s manželem a když je to na složišti tak je autobusové spojení problém, takže se střídáme s manželem.“ (R4-Jan a Michal)

„Vozím já, manželka nemá řidičák. Často jezdí sám autobusem.“ (R5-Tomáš)

Jak velkou část rodinného rozpočtu musíte na sport Vašich dětí vynaložit? Jaké položky to obnáší?

„Zase těžká otázka. Asi neřeknu, kolik procent to je. Ale rozhodně to není zanedbatelná částka. Když zahrnu dopravu, příspěvky, vybavení, poplatky za soustředění a podobně, tak se dostanu na částku 6-8 tisíc měsíčně.“ (R1-Matěj)

„Kdybych to měla vyčíslit, tak je to cca 20% rodinného rozpočtu. Hodně záleží, jestli mají pouze tréninky, nebo i zápasy. Za prvé musím platit benzín, vybavení pro syna, oblečení a obuv. Snažím se, aby jedl zdravě, takže i jídlo. V létě je to kemp, nebo soustředění.“ (R2-Martin)

Nemalou část, ale nelze to měsíčně paušalizovat. Jedná se o nákup vybavení na tréninky a zápasy, zdravější strava a pitný režim, náklady na pohonné hmoty, náklady na ubytování na turnajích a roční příspěvky mateřského klubu.“ (R3-Filip)

„Protože se jedná o fotbal, tak platíme členské příspěvky, kupujeme kopačky, míče většinou děti dostávají. Když jezdí v létě na soustředění tak to také hradíme, ale v ceně dostávají dres a míč. Procento rozpočtu nedokážu posoudit, protože to je každý rok trochu jinak.“ (R4-Jan a Michal)

„Není to tak hrozné, protože velkou část přispívají babička s dědou. Takže nás to stojí minimum.“ (R5-Tomáš)

Jaká je ze strany sportovního zařízení podpora?

„Řekla bych, že by mohla být větší. A tím myslím, kdyby byly nižší příspěvky, nebo kdyby byla více využívána společná doprava. Ale nedokážu říct, jestli to je možné nebo ne. Víš, jak je dnes vše drahé.“ (R1-Matěj)

„Ze strany klubu je podpora buď příspěvek na oblečení, pokud se nevyužije na oblečení tak přispívají na soustředění nebo na kemp. Za mě by to mohla být vyšší částka. Někdy klukům nakoupí jídlo a piti.“ (R2-Martin)

„Není. Maximálně poskytnutí autobusu na turnaje, ale není to pravidlo.“ (R3-Filip)

„Zatím se nás žádná podpora netýká, ale u těch větších využívají autobus, když se jede na zápas delší trasu. V tuhle chvíli zajišťujeme dopravu my jako rodiče. Teď se nám stalo, že jsme jeli až k Olomouci a pak je to finančně a časově náročnější.“ (R4-Jan a Michal)

Pokud musíte vynaložit větší množství času na podporu, upozadíte své zájmy?

„Když nad tím tak přemýšlím, tak jsem se vzdala všeho. Samozřejmě, že si čas na sebe i na rodinu udělám. Ale mojí denní náplní je postarání se o syna, aby se dostal na trénink a tak. Takže pro něj své zájmy odsunu.“ (R1-Matěj)

„Ano, protože to je pro aktivitu a rozvoj dítěte a chci ho ve sportu podporovat.“ (R2-Martin)

„Vzhledem k tomu, že jsem profesionální sportovec si toto nemohu dovolit, takže je zapojena i širší rodina.“ (R3-Filip)

Určitě jsme upozadili své zájmy. Já jsem si upravila pracovní dobu podle tréninku kluků a když jsou zápasy, tak ty jsou o víkendu a většinou tedy nikam nejezdíme.“ (R4-Jan a Michal)

„Vzhledem ke svojí práci mám času dost a tohle tedy řešit nemusím. Pro mě je zábava s klukem na tréninky a zápasy jezdit“ (R5-Tomáš)

Dostupnost sportu a jeho časová a finanční náročnost se projevila u každé rodiny. Pokud chtějí rodiče své děti maximálně podporovat, často se musí vzdát svých zájmů a koníčků.

Oblast rozvoje osobnosti

Vnímáte u Vašeho dítěte zvýšení zodpovědnosti například z hlediska přípravy na sport? Připravuje se samo?

„Myslím si, že jo. Myslím si, že to je i tím jak se těší. V tomto směru se snaží připravovat sám.“ (R1-Matěj)

„Myslím si, že ano. Pokud přijdou spoluhráči, nebo kamarádi na návštěvu, hned berou míč a jdu si kopat. I u televize vnímám že se připravuje. Takže ano, je zodpovědný.“ (R2-Martin)

„Ano, jak já, tak i trenéři vyžadují samostatnost dítěte při denní přípravě na tréninky a zápasy.“ (R3-Filip)

„U toho staršího syna ten fotbal má podíl na jeho zodpovědnosti, protože si věci připravuje sám, sám si všechno hlídá. Snažíme se, aby si hlídal čas a zapamatoval si kdy má tréninky. I trenéři chtějí, aby si děti hlídaly svoje věci a byly za sebe zodpovědné.“ (R4-Jan a Michal)

„Vedeme ho tím směrem už od mala. I klub toto vyžaduje. Co musí tak si připraví sám.“ (R5-Tomáš)

Jak si všímáte toho, jak dítě vnímá úspěchy a neúspěchy? Rozved'te.

„Rozhodně to je na jeho náladě poznat. Když se jim něco povede, tak není co řešit. Ale když prohrají, tak cítí svoji vinu na prohře. Není s ním úplně řeč, je takový paličák. Většinou tyto problémy probírají s tátou. Dokáže se rychle oklepat a jede dál.“ (R1-Matěj)

„Ano, když mu to nejde tak je skleslý a nebaví ho to. Když se mu daří, tak je veselý a hned by s námi chtěl zápas rozebírat. Chce se o tom bavit stále dokola a vysvětluje, jak se to povedlo a rád nás poučuje.“ (R2-Martin)

„Velmi si všímám. Je to jako v každé oblasti. Úspěchy povzbudí a neúspěchy srážejí. Je to kolikrát velmi obtížné děti dále motivovat, pakliže se mu nedaří. Neúspěchy se následně objeví i ve škole, kdy je dítě nesoustředěné, bez zájmu o učivo a nosí domu horší známky. Samostatnou kapitolou je pak i zhoršené chování jak ve škole, tak i doma.“ (R3-Filip)

„V případě neúspěchu má určitě velikánskou radost, chce se podělit, dokáže popsat to, co se mu povedlo. V případě neúspěchu si povídáme, že tím tréninkem se bude jenom zlepšovat. Vnímá to, že se to nepovedlo, že ho trenér nepochválí. Myslím si, že to patří ke každému sportu.“ (R4-Jan a Michal)

„Jako každý tak by chtěl jenom vyhrávat a v tomhle případě ho to naplňuje a je takový šťastnější. Když se mu nedaří, neháže flintu do žita. Postaví se k tomu čelem a pracuje na zlepšení.“ (R5-Tomáš)

Jaký vliv má sport na úspěchy/neúspěchy ve škole?

„Jak se to vezme. Když má špatné známky „vyhrožuju“ mu, že nepůjde na trénink. Tato metoda se mi osvědčila. Patří k těm lepším žákům.“ (R1-Matěj)

„Snažíme se, aby dítě oddělovalo sport a školu. Nedopouštíme, aby sportování upřednostňoval před školou.“ (R2-Martin)

„Za toho staršího syna, který už ve škole je, musím říct, že má velmi pozitivní vliv, protože máme ten sport nastavený tak, že bez úkolů nejedeme na trénink, takže on si vždycky udělá úkoly, naučí se do školy, co je potřeba a pak jde teprve sportovat, takže za mě bez toho fotbalu bychom neměli takovou pravidelnost.“ (R3-Filip)

„Naštěstí ne. Škola je pro něj druhý sport a snaží se i tam.“ (R5-Tomáš)

Jak vnímáte vliv sportu na psychomotorické a kognitivní vlastnosti?

„Nechci, aby to vyznělo povýšeně, ale přijde mi, že všechny děti, které sportují, mají lepší fyziku i celkovou motoriku. Pozoruji to, kdy jsem na dětském hřišti. A vidím, že jsou často méně tlustí. Zdá se mi, že je i takový vyspělejší.“ (R1-Matěj)

„Přijde mi, že kluk je takový pohyblivější než ostatní. Je více společenský. Snaží se nad vším přemýšlet a uvažovat. Za mě je sport pro tyto vlastnosti důležitý.“ (R2-Martin)

„Velmi kladně. Sport, zejména kolektivní pozitivně ovlivňuje veškeré chování dítěte. Má zájem o zlepšení ve všech činnostech, samozřejmě hlavně ve svém sport. Je samostatnější, ohleduplnější, nebojí se mluvit a to jak o svých starostech, tak i o úspěších.“ (R3-Filip)

„Myslím si, že u toho staršího synka, který chodí do školy a má tělesnou výchovu, tak paní učitelka, která tu tělesnou výchovu vede, tak tvrdí, že si nemá s kým hrát, protože je v pohybových vlastnostech napřed a má větší fyziku. Pomáhá mu to být lepší a vyspělejší.“ (R4-Jan a Michal)

„Když na to tak dneska koukám, tak ty děti jsou hrozně neohrabané a lenivé. Takže rozhodně to vliv má. Myslím si, že díky sportování a trávení času s kamarády má vliv na to, že školu vnímá pozitivně.“ (R5-Tomáš)

Všichni oslovení se shodli na tom, že sport má velký vliv na kognitivní i psychomotorické vlastnosti dětí. Jsou fyzicky zdatnější, zodpovědnější a vyspělejší. Nebojí se vystupovat před ostatními.

Diskuse

Do výzkumu jsem si zvolil čtyři oblasti, od kterých jsem očekával výsledek, směřující ke zvolenému cíli v této bakalářské práci. Rozhovory jsem soustředil tak, abych se od respondentů dozvěděl, zda tomu tak doopravdy je.

V oblasti sociálního postavení jsem se dozvěděl to, jaké příjmy rodiny mají. Jestli potřebují, nebo využívají nějaké finanční podpory. Ptát se na příjmy rodin s nižšími příjmy je relativně citlivé téma. Lidé z těchto rodin většinou o svých příjmech mluví neradi. Vzhledem k dnešním nákladům na život z mého pohledu jsem si zvolil hranici příjmu padesát tisíc korun měsíčně. Tato hranice je nastavena tak, že by rodiny neměly být v existenčních problémech a měly by možnost dát část výdajů na sport a volnočasové aktivity svých dětí. Finanční podporu z mého výzkumu nežádal žádný respondent. Touto formou podpory myslím například příspěvek na bydlení, nebo příspěvek v nezaměstnanosti.

V oblasti rodiny jsem zjistil, že prostředí rodiny, (úplná, rozvedená, samoživitel/ka), nemá vliv na to, že by děti strádaly v podporování ve sportovních aktivitách. Rodiče těchto dětí sami sportují, nebo sportovali. V těchto aktivitách podporují i své děti. U žádných z oslovených jsem se nesetkal s problémem ohledně patologických jevů. Převážně každý rodič ví, co jeho dítě dělá ve volném čase, pokud ho zrovna má. Když děti sportují, rodiče nebo alespoň jeden rodič s nimi tráví čas ve smyslu doprovodu na trénink/na zápas, případně s nimi je po celou dobu aktivity. Jedním ze zjištění, které vnímáme naprosto všichni jako pozitivní je to, že nikdo neupřednostňuje sport před vzděláním. Vzdělání je z tohoto pohledu důležité pro budoucí život. Všem se nepodaří prosadit se ve svém odvětví na profesionální úroveň a musí se uživit jinou formou práce. Z tohoto pohledu je častý jev u některých rodičů, kteří až přehnaně tlačí na své děti. Chtějí a někdy dokonce mají i vidinu, že jejich syn/dcera bude sportem vydělávat velké peníze a zapomínají na podstatu sportu hlavně jako formu zábavy a socializace. Bohužel z vlastní

zkušenosti vím, že i kluby na nejvyšších úrovních jdou tímto směrem. Na děti mají přehnané nároky. Za jejich úspěchem vidí zisk, který vyinkasují, pokud bude dítě úspěšné a prodají ho do jiného klubu. Sport je v tuto chvíli zaměřen pouze na výkon, nikoliv na rozvoj osobnosti člověka. U otázky č. 7 („Co Vaše děti dělají ve volném čase? Pokud se zrovna nevěnují sportovním aktivitám.“) všichni odpověděli přibližně stejně a to, že děti jsou venku, nebo hrají hry na tabletu. Ale jedna odpověď byla jiná. „*Děti v podstatě žádný volný čas nemají. Jsou buď na trénincích, nebo zápasech. Pakliže volný čas mají, odpočívají.*“ Zde je vidět postoj člověka, který je sám profesionální sportovec a tímto směrem vede i svoje děti. Nemyslím si, že to je špatný přístup, ale chybí mu výše popisovaný smysl sportu a volnočasových aktivit.

Důležitou součástí je dostupnost sportu a volnočasových aktivit. Dostupnost bych posuzoval ze dvou hledisek. Jeden úhel pohledu je dostupnost s ohledem na umístění sportovních zařízení, nebo dojezdová vzdálenost. Druhý pohled je ve smyslu nákladovosti na daný sport celkově. Sem zahrnuji vybavení, oblečení, obuv, ale i náklady na zmiňovanou dopravu. Většina dotázaných své výdaje na dopravu a vybavení pro děti zvládá, ale rodinný rozpočet je celkem zatížený. Každý respondent by očekával ze strany klubu větší podporu. Situace, kdy dítě hraje hokej je finančně velice zatěžující a rodina se mnohdy musí domluvit na ukončení podpory tohoto sportu. Obecně, ale vnímám, že se tato situace zlepšuje. Podpora sportu je zakotvená v zákoně kde „Hlavní význam podpory sportu a turistiky je zlepšování kvality života občanů a jejich zdraví ve všech věkových skupinách. Hlavními prioritami v oblasti sportu je podpora sportu dětí a mládeže a jejich trenérů a podpora sportovních reprezentantů České republiky.“⁴⁸ Další souvislost s touto oblastí je časové zatížení rodičů. Když se na to podívám svýma očima, tak je to začarovaný kruh. Aby děti mohly sportovat, rodiče musí chodit do práce. Takhle rodina přichází o volný čas, který by mohli trávit pohromadě na dovolené, případně na výletu. Dle průzkumu je rodina s tímto smířená a pro své děti udělají maximum, aby je podporovali v tom, co je baví. K tomuto tématu se vyjádřil i Novotný, se kterým naprosto souhlasím, který říká „sport jako významný faktor lidského rozvoje musí být vhodným způsobem umožněn a podporován veřejnými fondy.“⁴⁹

⁴⁸ Zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu., 1a

⁴⁹ NOVOTNÝ, J. *Sport v ekonomice*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-666-0.

Poslední oblastí, kterou jsem se zabýval je rozvoj osobnosti. Tato oblast je podstatná této bakalářské práce. Vnímáme jí jako důležitou pro naše děti s pohledem na jejich budoucí život. Podporujeme je a věnujeme jim maximálně možný čas, aby se v této oblasti zdokonalovaly. Ne jinak tomu bylo i u dotazovaných rodičů. Naprosto všichni se shodují na tom, že sport má pozitivní vliv na jejich děti. Pokud je tato aktivita pravidelná, tak to jejich dovednosti zlepšuje v kognitivních a psychomotorických vlastnostech. Pravidelnost tréninku je důležitá. Podle Lenherta „je úkolem sportovního tréninku rozvíjet tělesné, psychické i sociální předpoklady, které přímo nebo nepřímo souvisejí s požadavky sportovního výkonu. Současně si osvojují a zdokonalovat techniku a taktiku sportovního odvětví na základě všestranného rozvoje sportovce.“⁵⁰

Na začátku praktické části jsem si položil tři otázky. V první jsem se chtěl dozvědět, zda opravdu finanční situace v rodině ovlivňuje možnost sportování a jeho výběru. Všichni dotazovaní odpovídali ve smyslu, že je to nijak zvláštním způsobem neomezuje. Každý z nich je ochotný vzdát se svých zájmů, jen pro to, aby jeho dítě mohlo sportovat. Je očekávaná větší podpora ze strany organizací, ale jejich nepřispívání nemění nic na tom, že rodiče sport podporují i přes tyto nedostatky. Odpověď v tomto výzkumu je tedy, že rodiny nejsou zatěžovány sportováním jejich ratolestí. Můj osobní názor je, že jsem narazil na rodiny, které tento problém nemusí řešit. Komplexně si, ale myslím, že tento problém se vyskytuje a soudím převážně z informací zjištěných z médií, internetu apod.

Druhá a třetí otázka byla zaměřená na kognitivní a psychomotorické funkce. V tomto ohledu byly odpovědi respondentů bez výjimek shodné. Sportováním se dítě stává vyspělejší, samostatnějším, ohleduplnějším, pohyblivějším a další podobné pozitivní vlastnosti na jeho vývoj. Z vlastní zkušenosti si těchto faktů všímám také. Při tréninku vidím tyto děti jako dospělejší osoby. Nebojí se s námi komunikovat, nestydí se. V opačném případě, když navštívím přátele, kteří mají děti, které se sportu nevěnují, tyhle děti působí dojmem opožděnějšího vývoje. Netvrdím, že tomu tak doopravdy je, ale ten rozdíl je na první pohled zřejmý.

⁵⁰ LENHERT, M., NOVOSAD, J., NEULS, F. *Základy sportovního tréninku I*. Olomouc, Hanex, 2001. ISBN 80-85783-33-9.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřil na to, jak finanční situace v rodině ovlivňuje děti a mládež v rozvoji v oblasti sportu. Společnost chce, aby děti sportovaly, ale rodiny na to nemají finanční prostředky. Víme, že sport je pro člověka ozdravující a o to více důležité je, aby sportovaly děti. A také o to více, aby se u nich předcházelo zdravotním komplikacím a sklonům k obezitě. Nemohou-li sportovat, mohou se ubírat nesprávným směrem, tedy směrem ke zkoušení psychoaktivních látek, alkoholu a v neposlední řadě k násilnostem a ničení majetku. Těmto jevům musí společnost předcházet a jednou z prevencí je, udělat sport dostupnější a začít ho více podporovat například i u sociálně slabších rodin.

Ve výzkumné části jsem došel k dvěma závěrům. Sport ovlivňuje vývoj osobnosti dítěte z pohledu kognitivních a psychomotorických funkcí. Dotazovaní se jednoznačně shodovali. Jsem rád, že rodiče nezanedbávají výchovu z pohledu vzdělání a dětem vštěpují, že sport není všechno a vzdělání je na prvním místě. Nicméně si nejsem jistý výsledkem otázky týkající se finanční situace. Myslím si, že dotazovaní nebudou vždy odpovídat pravdivě. Každý má nějakou hrdost a nedá najevo, že by nechtěl dětem dopřát aktivitu, která je baví.

Cílem práce bylo potvrdit, že finanční situace rodiny pozitivně ovlivňuje rozvoj dětí v oblasti sportovní i sociální, což se podařilo na základě polostrukturovaných rozhovorů.

Závěrem bych se rád přiklonil k tomu, že je potřeba sportovní a volnočasové aktivity podporovat. Dle mého názoru se situace postupně zlepšuje. Je velká podpora ze strany státu, krajů a obcí. Věřím, že tento trend podpory a rozvoje bude dále pokračovat. Tato práce by mohla sloužit jako odrazový můstek, že sport a volnočasové aktivity jsou pro společnost důležitou součástí pro zabavení dětí a předcházení patologickým jevům.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A LITERATURY

Tištěné publikace

- BLÁHA, V. *Volný čas, výchova a sociální formování žáků základní školy v době mimo vyučování*. Praha, 1980.
- BOURDIEU. P, *Teorie jednání*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-518-3.
- ČÁP. J, *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*. Praha: LSV-nakladatelství, 1996. ISBN 80-85866-15-3.
- EMMEROVÁ, I. *Prevenia Sociálnopatologických javov v školskom prostredí*. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta UMB v Banskej Bystrici, 2007. ISBN 9788080834401.
- FISCHER. S, *Sociální patologie: závažné sociální patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-9416-7.
- FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie. 1. vyd.* Praha: Grada Publishing, a.s., 2009 ISBN 978-80-247-2781-3.
- FONTANA. D, *Psychologie ve školní praxi*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-063-4.
- HARTL, P. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.
- HÁJEK, B. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova, 2003. ISBN 80-7290-128-1.
- HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
- KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-513-X.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Encyklopedický slovník*. Praha: Odeon, 1993. ISBN 80-207-0438-8.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Encyklopedický slovník*. Praha: Odeon, 1993. ISBN 80-207-0438-8.
- KUBÁTOVÁ, D. *Primární prevence sociálně patologických jevů v pedagogické praxi 8*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2005. ISBN 80-7044-681-1.
- MATĚJČEK. Z, *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-085-5.
- MATĚJČEK, Z./DYTRYCH, Z. *Děti, rodina a stres*. Praha: Galén, 1994. ISBN 80-85824-06-X.
- MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence. 2. aktualiz. vyd.* Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X.
- MOŽNÝ, I. *Moderní rodina, mýty a skutečnost*. Brno: Blok, 1990. ISBN 80-7029-018-8.

- MUHLPACHR, P. *Sociální patologie*. Brno: Masarykova univerzita, 2001. ISBN 80-210-2511-5.
- PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-295-5.
- SEKOT, A. *Sport a společnost*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-047-6.
- SLEPIČKOVÁ, I. *Sport a volný čas*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1039-6.
- STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert, 1999. ISBN 80-85834-60-X.
- STŘELEČEK, S. *Kapitoly z teorie a metodiky výchovy I*. Praha: Paido, 1998. ISBN 80-85931-61-3.
- SVOBODA, B. *Sport a výchova*. Praha: Olympia, 1971.
- URBAN, L., DUBSKÝ, J., BAJURA, J. *Sociální deviace 2*. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-397-1.
- VÁŽANSKÝ, M. *Volný čas a pedagogika zážitku*. Brno 1993. ISBN 80-210-0428-2.
- VÁGNEROVÁ, M. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 978-802-4610-740.
- VYKOPALOVÁ, M. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. ISBN 80-244-0337-4.
- WILDEMUTH, B. M. *applications of social research methods to questions in information and library science*. Westport: Libraries Unlimited, 2009. ISBN 9781591585039.

PŘÍLOHY

Příloha I. – přepis rozhovoru: Rodina A

1) Řadíte se do rodiny s příjmy do 50 tis měsíčně nebo nad 50 tis měsíčně?

Zatím do rodiny s příjmem nad 50 tis měsíčně.

2) Jakou využíváte finanční podporu?

Nevyužívám

3) Ovlivňuje sportování dítěte Váš rodinný rozpočet?

Musím zařukat, zatím ne.

4) Z jaké jste rodiny? (úplná, rozvedená, samoživitel/ka)

Naše rodina je úplná. Jsem já s manželem a dvěma kluky.

5) Chtěli byste, aby se Vaše dítě dostalo na vrcholovou úroveň sportu?

Toto je celkem složitá otázka. Jako asi bychom chtěli, kdyby se naše děti dostaly na vrcholovou úroveň a živily se tím co je baví, ale nedokážu říct, jestli na to mají. Chci hlavně, aby je to bavilo. Pokud se nedostanou, budu ráda, když u sportu zůstanou i na rekreační úrovni. Hlavně ať jsou zdravé.

6) Sportujete jako rodič? (Jaký sport? Na jaké úrovni?)

Momentálně už ne, ale ještě, než jsem se začala věnovat pracovním povinnostem tak jsem hrála volejbal. Hrála jsem dorosteneckou ligu, ale to už je dávno. Pak jsem hrála pouze s přáteli. Můj manžel má trochu více času než já a ten stále aktivně hraje hokej. Sice nějakou pralesní ligu, ale baví ho to.

7) Upřednostňujete u Vašich dětí sport před vzděláním?

Pokud se ptáš na to, jestli bych chtěla, aby se živil sportem a tlačila ho tím směrem, tak určitě ne. Rozhodně chci, aby sport byla zábava a nechci, aby byl na úkor školy.

8) Co vaše děti dělají ve volném čase? (pokud se zrovna nevěnují sportovním aktivitám)

Doufám, že ne žádné nezákonné věci (smích). Doufám, že blbnou jako běžné děti. Zlobení v mezích, když to tak řeknu. Když jsou doma tak často navštěvují babičku a dědu a nebo jsou na tabletu. To je dnes asi úplně běžné. A samozřejmě dohlížím, aby dělali věci do školy.

9) Chtějí děti sportovat dobrovolně?

Určitě. Ten starší tomu úplně propadl a nechce dělat nic jiného. Za to jsem ráda. Lepší, než kdyby se někde poflakoval a dělal bordel. Ale někdy mi to leze na nervy, protože se nechce učit. Mladší je ještě moc mladý.

10) Jak vnímáte náladu dítěte před odchodem a při vrácení se z tréninku? Baví je to?

Kromě toho, že je unavený si myslím, že přichází veselejší než ze školy. Asi ho to víc naplňuje. Na trénink se vždycky těší a přijde mi takový hyperaktivní. Když má radost, já jí mám také.

11) Žijete ve městě nebo na vesnici? Jak daleko od sportovního zařízení? Jak dlouhá je cesta?

Bydlíme na vesnici kousek od města. Hřiště máme asi 8 kilometrů, ale město je odpoledne upčané a těch 8 kilometrů trvá třeba 30-40 minut. Časově se to hodně protáhne.

12) Vozíte děti do klubu vy nebo jsou soběstačné

Obojí. Ale převážně ho vozím já, pokud může manžel tak on. Už je ve věku, kdy je i samostatný a nebojí se jet autobusem. V tomhle mi to hodně pomáhá. Jak jsem říkala projet město je šílené.

13) Jak velkou část rodinného rozpočtu musíte na sport Vašich dětí vynaložit? Jaké položky to obnáší?

Zase těžká otázka. Asi ti neřeknu, kolik to dělá procent. Ale rozhodně to není zanedbatelná částka. Když zahrnu dopravu, příspěvky, vybavení, poplatky za soustředění a podobně, tak se dostanu na částku 6-8 tisíc měsíčně.

14) Jaká je ze strany sportovního zařízení podpora?

Řekla bych, že by mohla být větší. A tím myslím, kdyby byly nižší příspěvky, nebo kdyby bylo více využívána společná doprava. Ale nedokážu říct, jestli to je možné nebo ne. Víš, jak je dnes vše drahé.

15) Pokud musíte vynaložit větší množství času na podporu, upozadíte své zájmy?

Když nad tím tak přemýšlím, tak jsem se vzdala všeho. Samozřejmě, že si čas na sebe i na rodinu udělám. Ale mojí denní náplní je moje práce a postaráni se o syna, aby se dostal na trénink a tak. Takže pro něj své zájmy odsunu.

16) Vnímáte u Vašeho dítěte zvýšení zodpovědnosti například z hlediska přípravy na sport? Připravuje se samo?

Myslím si že jo. Myslím si, že to je i tím, jak se těší, tak se hodně snaží připravit sám.

17) Jak si všímáte toho, jak dítě vnímá úspěchy a neúspěchy? Rozved'te

Rozhodně je to na jeho náladě poznat. Když se jim něco povede, tak není co řešit. Ale když prohrají, tak cítí svojí vinu na prohře. Není s ním úplně řeč, je to takový paličák. Většinou tyto problémy probírají s tátou. Dokáže se rychle oklepat a jede dál.

18) Jaký má sport vliv na úspěchy/neúspěchy ve škole?

jak se to vezme. Když má špatné známky „vyhrožuji“ mu, že nepůjde na trénink. Tato metoda se mi osvědčila. Patří k těm lepším žákům.

19) Jak vnímáte vliv sportu na psychomotorické a kognitivní vlastnosti?

Nechci, aby to vyznělo nějak povýšeně, ale přijde mi, že všechny děti, které sportují mají lepší fyzičku i celkovou motoriku. Pozoruji to, když jsem na dětském hřišti. A vidím, že jsou často méně tlustí. Zdá se mi, že je i takový vyspělejší.

Příloha II. – přepis rozhovoru: Rodina B

1) Radíte se do rodiny s příjmy do 50 tis měsíčně nebo nad 50 tis měsíčně?

Radím se do rodiny s příjmy do 50 tis měsíčně, ale chtěl bych mít příjem nad 50 tis měsíčně.

2) Jakou využíváte finanční podporu?

Nevyužívám.

3) Ovlivňuje sportování dítěte Váš rodinný rozpočet?

Určitě jo, ale rozhodně ne tak abychom neměli co do pusu.

4) Z jaké jste rodiny? (úplná, rozvedená, samoživitel/ka)

Jsem z úplné rodiny s průměrnými příjmy, asi jako většina lidí.

5) Chtěli byste, aby se Vaše dítě dostalo na vrcholovou úroveň sportu?

Ano, ráda bych, ale bohužel naše příjmy na to nestačí.

6) Sportujete jako rodič? (Jaký sport? Na jaké úrovni?)

Ano, sportuji rekreačně. Jízda na kole, chůze s kamarádkami.

7) Upřednostňujete u Vašich dětí sport před vzděláním?

Ne, protože vzdělání je pro život důležitější než sport. Kdybych ho upřednostňovala, musela bych vědět, že má šanci se sportem žít. A jak jsem říkala, nemáme dostatek financí na takovou podporu.

8) Co vaše děti dělají ve volném čase? (pokud se zrovna nevěnují sportovním aktivitám)

Připravuje se do školy, potom ho vyhodím ven, aby byl na čerstvém vzduchu. Snažím se, aby co nejméně času trávil na počítači a u televize. Každopádně vím, že to není možné, takže nějaký ten čas mu dovolím. Ale jak říkám, snažím se, aby byl více venku.

9) Chtějí děti sportovat dobrovolně?

Chce, protože ho to baví a je rád, když může být s kamarády. Doma moc času trávit nechce.

10) Jak vnímáte náladu dítěte před odchodem a při vrácení se z tréninku? Baví je to?

Před odchodem se těší na trénink. Těší se na to, až se bude s kamarády srovnávat, kdo je lepší. Vidím, že se po celodenní návštěvy školy těší na to až se bude hýbat. Vidím, že se to bez pohybu neumí představit. Když se vrátí tak je zdravě unavený ale pozitivně nalazený. Má chuť k jídlu.

11) Žijete ve městě nebo na vesnici? Jak daleko od sportovního zařízení? Jak dlouhá je cesta?

Bydlíme ve městě, 5 kilometrů od sportoviště. Musíme jezdit autem a to nám také zasahuje do rodinného rozpočtu. Na cestách strávíme hodně času. Zkrátka nás to stojí čas i peníze.

12) Vozíte děti do klubu vy nebo jsou soběstačné?

Do klubu kluka vozím, protože je ještě mladý. Doufám, že za 3, 4 roky bude soběstačný a bude jezdit autobusem.

13) Jak velkou část rodinného rozpočtu musíte na sport Vašich dětí vynaložit? Jaké položky to obnáší?

Kdyby to měla vyčíslit tak to je na 30ti procentech rodinného rozpočtu. Hodně záleží, jestli mají pouze tréninky a nebo i zápasy. Za prvé musím platit benzín, vybavení pro syna, oblečení a obuv. Snažím se, aby jedl zdravě, takže i jídlo. V létě je to kemp, nebo soustředění.

14) Jaká je ze strany sportovního zařízení podpora?

ze strany klubu je podpora buď příspěvek na oblečení, pokud se nevyužije na oblečení tak přispívají na soustředění nebo kemp. Za mě by to mohla být vyšší částka. Někdy klukům nakoupí jídlo nebo pití.

15) Pokud musíte vynaložit větší množství času na podporu, upozadíte své zájmy?

Ano, protože to je pro aktivitu a rozvoj dítěte a chci ho ve sportu podporovat.

16) Vnímáte u Vašeho dítěte zvýšení zodpovědnosti například z hlediska přípravy na sport? Připravuje se samo?

Myslím si, že jo. Pokud přijdou spoluhráči, nebo kamarádi na návštěvu, hned berou míč a jdou si kopat. I u televize vnímám, že se připravuje. Takže ano, je zodpovědný.

17) Jak si všímáte toho, jak dítě vnímá úspěchy a neúspěchy? Rozved'te

Ano, když mu to nejde tak je skleslý a nebaví ho to. Když se mu daří, tak je veselý a hned by s námi chtěl zápas rozebírat. Chce se o tom bavit stále dokola a vysvětluje, jak se to povedlo a rád nás poučuje.

18) Jaký má sport vliv na úspěchy/neúspěchy ve škole?

Snažíme se, aby dítě oddělovalo sport a školu. Nedopouštíme, aby sportování upřednostňoval před školou.

19) Jak vnímáte vliv sportu na psychomotorické a kognitivní vlastnosti?

Přijde mi, že kluk je takový pohyblivější než ostatní. Je více společenský. Snaží se nad vším přemýšlet a uvažovat. Za mě je sport pro tyto vlastnosti důležitý.

Příloha III. – přepis rozhovoru: Rodina C

1) Řadíte se do rodiny s příjmy do 50 tis měsíčně nebo nad 50 tis měsíčně?

Nad 50 tis měsíčně.

2) Jakou využíváte finanční podporu?

Nevyužívám.

3) Ovlivňuje sportování dítěte Váš rodinný rozpočet?

Ani ne, dokud to bude možné budu ho maximálně podporovat.

4) Z jaké jste rodiny?

Jsme rozvedení a máme střídavou péči.

5) Chtěli byste, aby se Vaše dítě dostalo na vrcholovou úroveň sportu?

Ano, pokud bude bez zdravotních omezení.

6) Sportujete jako rodič? (Jaký sport? Na jaké úrovni?)

Ano, fotbal na profesionální úrovni.

7) Upřednostňujete u Vašich dětí sport před vzděláním?

Ne, vzdělání je na prvním místě.

8) Co vaše děti dělají ve volném čase? (pokud se zrovna nevěnují sportovním aktivitám)

Děti v podstatě žádný volný čas nemají. Jsou buď na trénincích, nebo na zápasech. Pakliže volný čas mají, odpočívají.

9) Chtějí děti sportovat dobrovolně?

Ano, sportování je velmi baví.

10) Jak vnímáte náladu dítěte před odchodem a při vrácení se z tréninku? Baví je to?

Vzhledem k tomu, že mají tréninky odpoledne po školních povinnostech, těší se a baví je to.

11) Žijete ve městě nebo na vesnici? Jak daleko od sportovního zařízení? Jak dlouhá je cesta?

Žijeme ve městě. Dojezdová vzdálenost na sportoviště je do cca 3 kilometrů. Za dobrého počasí jezdíme na kole, takže jsme na místě do 5 minut.

12) Vozíte děti do klubu vy nebo jsou soběstačné?

My jako rodiče, protože ještě nejsou soběstačné a budeme se snažit děti dovážet co nejdéle. Dopravní situace ve městě není optimální, ne všude jsou cyklostezky a proto máme v tomto ohledu o děti strach. Už jenom proto, že jsou po tréninku unavené a tím pádem méně pozorné.

13) Jak velkou část rodinného rozpočtu musíte na sport Vašich dětí vynaložit? Jaké položky to obnáší?

Nemalou část, ale nelze to měsíčně paušalizovat. Jedná se o nákup vybavení na tréninky a zápasy, zdravější strava a pitný režim, náklady na pohonné hmoty, náklady na ubytování na turnajích a roční příspěvky mateřského klubu.

14) Jaká je ze strany sportovního zařízení nějaká podpora?

Není. Maximálně poskytnutí autobusu na turnaje, ale není to pravidlo.

15) Pokud musíte vynaložit větší množství času na podporu, upozadíte své zájmy?

Vzhledem k tomu, že jsem profesionální sportovec si toto nemohu dovolit, takže je zapojena i širší rodina.

16) Vnímáte u Vašeho dítěte zvýšení zodpovědnosti například z hlediska přípravy na sport? Připravuje se samo?

Ano, jak já, tak i trenéři vyžadují samostatnost dítěte při denní přípravě na tréninky a zápasy.

17) Jak si všímáte toho, jak dítě vnímá úspěchy a neúspěchy? Rozved'te

Velmi si všímám. Je to jako v každé oblasti. Úspěchy povzbudí a neúspěchy srážejí. Je to kolikrát velmi obtížné dítě dále motivovat, pakliže se mu nedaří. Neúspěchy se následně objeví i ve škole, kdy je dítě nesoustředěné, bez zájmu o učivo a nosí domu horší známky. Samostatnou kapitolou je pak i zhoršené chování jak ve škole, tak i doma.

18) Jaký má sport vliv na úspěchy/neúspěchy ve škole?

Viz předchozí odpověď.

19) Jak vnímáte vliv sportu na psychomotorické vlastnosti?

Velmi kladně. Sport, zejména kolektivní pozitivně ovlivňuje veškeré chování dítěte. Má zájem o zlepšení ve všech činnostech, samozřejmě hlavně ve svém sportu. Je samostatnější, ohleduplnější, nebojí se mluvit a to jak o svých starostech, tak i o úspěších.

Příloh IV přepis rozhovoru: Rodina D

1) Řadíte se do rodiny s příjmy do 50 tis měsíčně nebo nad 50 tis měsíčně?

Řadím se do rodiny s příjmy nad 50 tis měsíčně.

2) Jakou využíváte finanční podporu?

Ano, využívám podporu ve formě příspěvku od pojišťovny, která přispívá dva tisíce korun na dítě na jeden rok.

3) Ovlivňuje sportování dítěte Váš rodinný rozpočet?

Neovlivňuje.

4) Z jaké jste rodiny?

Naše rodina je úplná. Jsem s manželem a dvěma kluky, ale máme střídavou péči.

5) Chtěli byste, aby se Vaše dítě dostalo na vrcholovou úroveň sportu?

Pokud by kluci chtěli tak ano, ale nejsem si jistá, zda dostatečně trénují, aby si tam dostali. A hlavně dostat se na takovou úroveň stojí dost peněz.

6) Sportujete jako rodič? (Jaký sport? Na jaké úrovni?)

Jako rodič nesportuji, protože jsem jako mladá měla zdravotní komplikace a nemohla jsem se mu věnovat. Každopádně sen o sportování jsem vždy měla.

7) Upřednostňujete u Vašich dětí sport před vzděláním?

Já určitě neupřednostňuji sport před vzděláním. Chtěla bych, aby kluci měli i jiné zájmy. Ohledně vzdělání bych byla ráda, kdyby se třeba zlepšovali v angličtině, případně, aby navštěvovali anglický kroužek.

8) Co vaše děti dělají ve volném čase? (pokud se zrovna nevěnují sportovním aktivitám)

Většinou když přijdou ze školy tak si udělají úkoly, pak spolu hrají fotbal. Někdy si hrají hry na tabletu, nebo tráví čas s kamarády.

9) Chtějí děti sportovat dobrovolně?

Ano, ten starší chce sám od sebe, upřednostňuje tréninky od aquaparku. Ten mladší ještě nemá vyhraněný sport, který by chtěl dělat, chvíli chce hrát hokej, chvíli chce hrát fotbal a ještě neví pro co se rozhodnout.

10) Jak vnímáte náladu dítěte před odchodem a při vrácení se z tréninku? Baví je to?

Starší se těší, když jde z tréninku tak je nadšený, vypráví o tom, co dělali na tréninku. U mladšího je horší dostat ho na ten trénink, ale když už tam je tak si to užije a vypráví o tom taky. Myslím si, že sport baví oba, jsou sportovně založeni.

11) Žijete ve městě nebo na vesnici? Jak daleko od sportovního zařízení? Jak dlouhá je cesta?

Momentálně bydlíme v širším centru města. Na hřiště to máme kousek. Tréninky se střídají, někdy je to ve městě, protože přes zimu nemáme halu a chodíme do vedlejší školy. To je docházková vzdálenost a když jezdíme na hřiště tak to máme asi čtyři kilometry, takže tam jezdíme autem.

12) Vozíte děti do klubu vy nebo jsou soběstačné?

V podstatě obojí. Když je to někde poblíž, tak tam může dojít sám, případně se střídáme s manželem a když je to na složišti tak je autobusové spojení problém, takže se také střídáme s manželem.

13) Jak velkou část rodinného rozpočtu musíte na sport Vašich dětí vynaložit? Jaké položky to obnáší?

Protože se jedná o fotbal, tak platíme členské příspěvky, kupujeme kopačky, míče většinou děti dostávají. Když jezdí v létě na soustředění tak to také hradíme, ale v ceně dostávají dres a míč. Procento rozpočtu nedokážu posoudit, protože to je každý rok trochu jinak.

14) Jaká je ze strany sportovního zařízení nějaká podpora?

Zatím se nás žádná podpora netýká, ale u těch větších využívají autobus, když se jede na zápas delší trasu. V tuhle chvíli zajišťujeme dopravu my jako rodiče. Teď se nám stalo, že jsme jeli až k Olomouci a pak je to finančně a časově náročnější.

15) Pokud musíte vynaložit větší množství času na podporu, upozadíte své zájmy?

Určitě jsme upozadili své zájmy. Já jsem si upravila pracovní dobu podle tréninku kluků a když jsou zápasy, tak ty jsou o víkendu a většinou tedy nikam nejezdíme.

16) Vnímáte u Vašeho dítěte zvýšení zodpovědnosti například z hlediska přípravy na sport? Přípravuje se samo?

U toho staršího syna ten fotbal má podíl na jeho zodpovědnosti, protože si věci připravuje sám, sám si všechno hlídá. Snažíme se, aby si hlídal čas a zapamatoval si kdy má tréninky. I trenéři chtějí, aby si děti hlídali svoje věci a byly za sebe zodpovědné.

17) Jak si všímáte toho, jak dítě vnímá úspěchy a neúspěchy? Rozved'te.

V případě úspěchu má určitě velikánskou radost, chce se podělit, dokáže popsat to co se mu povedlo. V případě neúspěchu si povídáme, že tím tréninkem se bude jenom zlepšovat. Vnímá to, že se to nepovedlo, že ho trenér nepochválí. Myslím si, že to patří ke každému sportu.

18) Jaký má sport vliv na úspěchy/neúspěchy ve škole?

Za toho staršího syna, který už ve škole je, musím říct, že má velmi pozitivní vliv, protože máme ten sport nastavený tak, že bez úkolů nejedeme na trénink, takže on si vždycky udělá úkoly, naučí se do školy, co je potřeba a pak jde teprve sportovat, takže za mě bez toho fotbalu bychom neměli takovou pravidelnost.

19) Jak vnímáte vliv sportu na psychomotorické a kognitivní vlastnosti?

Myslím si, že u toho staršího synka, který chodí do školy a má tělesnou výchovu, tak paní učitelka, která tu tělesnou výchovu vede tak tvrdí, že si nemá s kým hrát, protože je v pohybových vlastnostech napřed a má větší fyzičku. Pomáhá mu to být lepší a vyspělejší.

Příloha V přepis rozhovoru: Rodina E

1) Řadíte se do rodiny s příjmy do 50 tis měsíčně nebo nad 50 tis měsíčně?

Do 50 tis měsíčně.

2) Jakou využíváte nějakou finanční podporu?

Nevyžívám.

3) Ovlivňuje sportování dítěte Váš rodinný rozpočet?

Určitě, ale není to nějak zásadní, abychom strádali.

4) Z jaké jste rodiny?

Jsme úplná rodina.

5) Chtěli byste, aby se Vaše dítě dostalo na vrcholovou úroveň sportu?

Každý rodič by chtěl si myslím. Takže ano, i já bych chtěl. Nicméně by syn musel hrát vyšší soutěž, aby tu možnost měl. Třeba se do budoucna povede.

6) Sportujete jako rodič? (Jaký sport? Na jaké úrovni?)

Už ne, ale do čtyřiceti jsem hrál hokej.

7) Upřednostňujete u Vašich dětí sport před vzděláním?

Určitě ne. Musím říct, že kluka škola baví a za to jsem rád. Jak jsem říkal, nevím jestli má na to, aby se hokejem živil, takže jsem rád že se učení věnuje a má otevřená zadní vrátka.

8) Co vaše děti dělají ve volném čase? (pokud se zrovna nevěnují sportovním aktivitám)

Běhá venku, kouká na televizi, hraje hry na počítači.

9) Chtějí děti sportovat dobrovolně?

Rozhodně. Neumím si představit, jak by reagovali, kdybych mu hokej zakazoval.

10) Jak vnímáte náladu dítěte před odchodem a při vrácení se z tréninku? Baví je to?

Baví ho to neskutečně. Na trénink se těší. Když jim ho zruší vidím, jak je smutný. Při návratu je nabitý energií a dojmy z tréninku.

11) Žijete ve městě nebo na vesnici? Jak daleko od sportovního zařízení? Jak dlouhá je cesta?

Žijeme na vesnici pár kilometrů od města.

12) Vozíte děti do klubu vy nebo jsou soběstačné?

Vozím já, manželka nemá řidičák. Často jezdí sám autobusem.

13) Jak velkou část rodinného rozpočtu musíte na sport Vašich dětí vynaložit? Jaké položky to obnáší?

Není to tak hrozné, protože velkou část připívají babička s dědou. Takže nás to stojí minimum.

14) Jaká je ze strany sportovního zařízení nějaká podpora?

Minimální. Asi jen příspěvek na cestovné.

15) Pokud musíte vynaložit větší množství času na podporu, upozadíte své zájmy?

Vzhledem ke svojí práci mám času dost a tohle tedy řešit nemusím. Pro mě je zábava s klukem na tréninky a zápasy jezdit.

16) Vnímáte u Vašeho dítěte zvýšení zodpovědnosti například z hlediska přípravy na sport? Připravuje se samo?

Vedeme ho tímto směrem už od mala. I klub toto vyžaduje. Co musí tak si připraví sám.

17) Jak si všímáte toho, jak dítě vnímá úspěchy a neúspěchy? Rozved'te.

Jako každý tak by chtěl jenom vyhrávat a v tomhle případě ho to naplňuje a je takový šťastnější. Když se mu nedaří, neháže flintu do žita. Postaví se k tomu čelem a pracuje na zlepšení.

18) Jaký má sport vliv na úspěchy/neúspěchy ve škole?

Naštěstí ne. Škola je pro něj druhý sport a snaží se i tam.

19) Jak vnímáte vliv sportu na psychomotorické a kognitivní vlastnosti?

Když na to tak dneska koukám, tak ty děti jsou hrozně neohrabané a lenivé. Takže rozhodně to vliv má. Myslím si, že i díky sportování a trávení času s kamarády má vliv na to, že školu vnímá pozitivně.

ABSTRAKT

PŘIBYL, J. *Finanční situace v rodině, její vliv na vývoj dětí mládeže v oblasti sportu a volnočasových aktivit*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra sociální a charitativní práce. Vedoucí práce V. Zvánovcová.

Klíčová slova: děti a mládež, volný čas, sport, rodina, sociálně patologický jev, finanční situace.

Bakalářská práce se zabývá tématem finanční situace a její vliv na vývoj dětí a mládeže v oblasti sportu a volnočasových aktivit. Práce si klade za cíl ukázat, že dobrá finanční situace v rodině má vliv na to, zda děti mohou sportovat ve zvoleném odvětví. Spolu s tím se zde popisuje sport, volný čas, rodina a patologické jevy.

V praktické části se objevuje výzkumná část prováděna kvalitativním výzkumem formou rozhovorů. Získávají se názory rodin, jejichž děti sportují a tyto rodiny je musí finančně podporovat.

ABSTRACT

Financial situation in the family, it is influence on the development of children of youth in the field of sports and leisure activities.

Key words: children and youth, leisure, sport, family, social pathology, financial situation

The bachelor thesis deals with the topic of financial situation and its influence on the development of children and youth in the field of sport and leisure activities. The thesis aims to show that a good financial situation in the family influences whether children can play sports in their chosen field. Along with this, it describes sport, leisure, family and pathological phenomena.

In the practical part there is a research part conducted by qualitative research in the form of interviews. The opinions of families whose children play sports are obtained and these families have to support them financially.